

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

הצדיק נזהר לא להזיק לזולת, אך לא מוכן לפגוע בעצמו לשם כך, ואילו החסיד מוכן גם להזיק לעצמו ברוב דאגתו לזולת. אי אפשר להכריח אדם להיות חסיד, במקום שעל פי שורת הדין די לו להיות צדיק, לכן "אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך", אבל מדעת עצמו הוא יכול להיות חסיד

[מתוך השיעור "חטא כדי שיזכה חברך"]

בלק תשפ"ב

בלק ה'תשפ"ב

שנה חמישית – גליון מספר 210

04

מהו חסיד?

נקודה מעובדת
הפקחות החסידית – התמסרות לזולת
במבט תורני

05

"חטא כדי שיזכה חברך"

שבת ג' תמוז
כללות התורה – התמסרות לזולת

17

"אחתי רעיתי"

התוועדות שבת חתן
"אהבה כמים" ו"אהבה כאש" בחיי
הנישואין

21

בין השמשות

פרקי אבות – פרק ה משנה ו
בריאת המזיקין בערב שבת בין
השמשות

22

גרים גוררים גרים

קדושת לוי
מה היה החשש של בלק ומואב מבני
ישראל?

25

קנאים ומנהיגים

מלכות ישראל – תיקון המדינה
מקומה של קנאות בהנהגת הציבור

26

הסיפור החסידי

רבי חיים בן עטר
הסוד שלמד 'אור החיים' הקדוש
מאליהו הנביא

28

מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים
פתרונות למשברים ותורה ומצוות שלא
לשמך

29

פִּאֲזוֹר לְעֵלְזִים

יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל

רְזִי יִלְמַד אֹתָנוּ מָה הֵבְדִּיל בֵּין מְדַרְגֵּת
בֵּן לְמְדַרְגֵּת עֶבֶד וּמָה הֵכִי טוֹב לָנוּ
לְהִיּוֹת

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | התאמת עיצוב: ענבל ציק

מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראי **נפלאות** היקרים בתוך כל בית ישראל. לפניכם **גליון לשבת פרשת בלק**, מלא בכל טוב – שיעורים, התוועדויות, מענות ועוד.
מה בגליון?

שבת ג' תמוז עברה עלינו **בריבוי דיבורים בכמות ובאיכות**, מתוכם שני שיעורי הגליון השבוע. בשיעור הראשון – **"חטא כדי שיזכה חברך"** – מצפרא דשבתא, דיבר הרב באריכות ובעומק על **יסוד היסודות במשנתו של הרבי מליובאוויטש**, כללות התורה כ**התמסרות לדולת**, גם במחיר אישי. תוך עיון בסוגיית **פרה אדומה ומצוות "פרו ורבו"**, מתברר יסוד ה**"פגיעה" בעצמי לשם העלאת הזולת** כשאת השיעור חותם **עיון מופלא** בסוגיית "אין אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חברך" – דוגמה מובהקת לדרכו המיוחדת בלימוד של הרב גינזבורג שליט"א, **המאיר גם את לימוד הנגלה המעמיק באור החסידות**.
בשיעור השני, **קצר הכמות ורב האיכות** לכבוד **שבת חתן** לאחד התמימים, מתבארת סוגיית **יסוד בחיי הנישואין** – היחס הנכון בין **החוויה המשפחתית הנעימה והרגועה**, הבסיס לחיי נישואין טובים, לבין **האש הלוהטת** של אהבת איש ואשה, המניע הפנימי הדוחף להתחתן.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם
שלחו הודעה לאחיה במספר 7827702-054

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

מהו חסיד?

לכן, גם את הכלל ההלכתי "אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך" לומד החסיד לאור הרוח הכללית של "תורת חסד", מבין את מגמתו האמתית וממילא גם מצליח, בעיון התורה, המעמיק שלו ובהשקפתו הנכונה על המציאות, לזהות את היוצאים מן הכלל המרובים שלו: הוא יודע שאל מול טובת הציבור – הדאגה לעצמו אינה תופסת מקום (והוא גם מסוגל לזהות בזולת את נקודת האהבה הכללית שלו, שהופכת אותו למעין "שליח צבור" שטובתו קודמת לטובת הפרט). הוא מבין שבדברים הנוגעים לעצם יעודו של הזולת הכללים משתנים. הוא שוקל נכון מה מונח על כפות המאזניים – כמה (מעט) עליו להקריב ואיזו תועלת (גדולה) תצמח לזולת. הוא דן את הזולת לכף זכות, רגיש לפנימיותו הדואבת ונוטל על עצמו אחריות לחסרונותיו – עד שמותר לו לעשות עבורו מה שהיה עושה עבור עצמו. ברור לו שפיקוח נפש גשמי או רוחני של הזולת תובע התמסרות אחרת לגמרי.

אבל מעל לכל וכשרש לכל, החסיד הוא פקח – בתוך החסד והאהבה שלו מאירה נקודת החכמה (כידוע הרמז: **אהבת ישראל** שוה **אהבה פעמים חכמה**). החכמה החסידית הזו מכוונת את העיון הנכון, ובעיקר גורמת לכך שכאשר רואה החסיד שהזולת זקוק לעזרה מבריק במוחו כיצד ראוי לעזור לו, והוא פועל בזריזות מבלי להסס או לשאול שאלות – עד שהוא זוכה ש"הוראת השעה" החסידית שלו מוכיחה את עצמה והופכת, בסופו של דבר, הלכה לדורות.

מהי הגדרתו של חסיד אמת? ציפורניים גוזזות עלולות לגרום להפלה, אומרת הגמרא, ולכן "שורפן – חסיד, קוברן – צדיק, זורקן – רשע". שריפת הציפורניים הגוזזות מבטיחה שיותר לא תוכלנה להזיק, אך "שריפת ציפורן [של עצמו] מזקת לאדם... ולכך הוא חסיד שמחמיר לשורפן אף על פי שמזיק לו". הצדיק יוצא ידי חובה כלפי הזולת, אך אינו יוצא מעצמו עבורו – הוא עושה מה שמוצדק על פי דין, ולא יותר. החסיד, לעומתו, מקדים את טובת הזולת לטובת עצמו – נזהר עד הקצה האחרון שלא להזיק לו, וכמובן יהיה נכון להתמסר כדי לגמול עמו חסד.

ככלל, אי אפשר לחייב אדם הנוהג על פי שורת הדין להיות חסיד, אך יש לדעת שהחסידות האמורה איננה הידור צדדי – היא משקפת את הרוח האמתית של התורה כולה: המצוה הראשונה והעיקרית בתורה היא "פרו ורבו" – מצוה הדורשת מהאדם יציאה מעצמו, ירידה לעולם על כל טרדותיו וטומאותיו, והתמסרות מוחלטת לדורות הבאים. קיום מצות "פרו ורבו" ברוחניות, "על יהודי לעשות עוד יהודי", מרחיב את ההתמסרות הזו כלפי הזולת בכלל – כלפי מי שצריך להגיע למקומו המרוחק וה'מלוכלך', להחזירו בתשובה (או אף לגייר אותו ובכך "לעשות עוד יהודי" כפשוטו). גם מצות פרה אדומה, "תקת התורה" הכללית ביותר, מלמדת שכדי לטהר את הטמאים ראוי לטמא את הטהורים.

שיעור

שבת ג' תמוז

"חטא כדי שיזכה חברך"

קיצור מהלך השיעור

בשבת פרשת חקת, שבת ג' תמוז, שהיתה רצופה שיעורים והתוועדויות לכבוד היום ולכבוד שבת־חתן, העביר הרב שיעור יסודי ועמוק על כלל התורה כהתמסרות לזולת, גם במחיר אישי — מיסודי־היסודות של תורת הרבי מליובאוויטש. **פרק א** מסביר בהרחבה את היסוד הזה, שעולה מ"חקת התורה" של פרה אדומה, המטהרת את הטמאים אך מטמאת את הטהורים העוסקים בה. מצות "פרו ורבו", בגשמיות וברוחניות, מוצגת כאן ככלל הגדול ביותר בתורה — כאשר גם בה מוצאים את הטומאה והטהרה משמשות בערבוביה לכתחילה. הפרק חותם בדברי הרבי, כיצד היצר הרע מנסה לטעון כנגד האדם שאין לו חובה להתמסר כך לזולת, שהרי "אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך". **פרק ב** מעמיק בכלל הזה, תוך התבוננות ביוצאים מן הכלל הרבים שמונים בו הראשונים והאחרונים וסידורם ב'פרצוף' שלם כנגד עשר הספירות. זו דוגמה יפהפיה לחיבור בין לימוד הנגלה למבט של פנימיות התורה, כשסך כל העולה מההתבוננות הוא תמונה שלמה של מניעים פנימיים הגורמים לאדם להכנס בעובי הקורה ולהתמסר לטובתו הרוחנית של זולתו, גם במחיר של נזק לעצמו.

הרבי לומד זאת מפרה אדומה שמטהרת את הטמאים ומטמאת את הטהורים¹. מי שעסוק בטהרת הטמאים באמצעות אפר פרה אדומה יוצא מהטהרה והדבקות שלו — כתוב בחסידות שטהרה היא מצב של דבקות טבעית² — לעסוק

(ח"ב). שבת חקת, ג' תמוז תשפ"ב – כפ"ח.

א לקו"ש ח"ד שיחת חקת ס"ו. ראה גם בשיעור נשים מליל שבת זו.

ב תנחומא הקדום חקת ד, כג; מדרש אגדה ר"פ חקת. ובכ"מ.

ג וראה לקו"ש חל"ח שיחה א לפרשת חקת (הובא ונתבאר

א. טומאה בשביל הזולת התמסרות לזולת גם כשאדם נטמא

הרבי אומר ש"כללות ענין התורה" הוא "להתמסר עבור הזולת" — גם במחיר של ירידה רוחנית מסוימת של האדם, ואפילו חשש שהוא יטמא בעצמו — ומוסיף ש"כל זמן שאינו פועל בקרבו להתמסר עבור הזולת, חסר אצלו לא רק פרט כי אם כלל כל התורה כולה"^א.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. צפרא דשבתא

הימנו". תולדות האדם, הפריה והרביה שלו, עוד יותר כללית מ"ואהבת לרעך כמוך"^א.

לכן, בהחלט אפשר לומר שהמצוה העיקרית בתורה היא המצוה הראשונה בתורה (והרי "הכל הולך אחר הפתיחה"^ב ו"בתר רישא גופא אזיל"^ג), ההוראה הראשונה לאדם – "פרו ורבו"^ד. אדמו"ר הזקן פרש את "פרו ורבו" – "על יהודי לעשות עוד יהודי"^ה. זו מהות היהדות, ומי שלא עוסק בפריה ורביה, לא עושה עוד יהודי, הוא בעצמו בקושי יהודי... בהמשך^ו נדבר עוד על החשיבות העיקרית של פריה ורביה.

ה' בורא את אדם הראשון ב'מאמץ', בסיום הבריאה, והמלאכים התנגדו לבריאת האדם^ז. ה' אומר "נעשה אדם"^ח, בלשון רבים. חז"ל מסבירים שה' מלמד דרך ארץ, שהגדול ימלך בקטן. בעל מי השילוח מסביר^ט, היסוד שלנו

בטמאים ובהחלט יש לו סיכוי שיטמא בעצמו. אמנם את הפסוק "ומזה מי הנדה יכבס בגדיו"^י דרשו חז"ל^{יא} (כפי שמביא גם רש"י על הפסוק) כמדבר על מי שנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה, והסבירו שהלשון "ומזה" רק אומרת שצריך שיהיה במים שיעור הזאה, אבל כהן שמטלטל את המים ונוגע בהם אך ורק לצורך ההזאה אינו נטמא.

בכל זאת, לא סתם התורה השתמשה בלשון "ומזה מי הנדה" – סיכוי גדול שהכהן שלוקח את מי החטאת כדי להזות יגע בהם או ישא אותם גם מעבר להכרח בשביל

ההזאה ואז הוא יטמא (מעבר לכך שכל העוסקים בהכנת אפר הפרה נטמאים בכך^{יב}).

תכלית התורה – "פרו ורבו"

את הכלל הגדול שמסביר הרבי אפשר ללמוד מעוד מצוה: מה המצוה הכי עיקרית בתורה? מה ה' אומר לאדם לעשות? [תשובות מהתלמידים: אמונה. "שמע ישראל".] אפשר היה לומר באמת שהמצוה עיקרית היא אמונה או יחוד ה', אבל שם ה' יותר 'מגלה' משהו ופחות מצווה לעשות. מה המצוה הכי כללית ועיקרית בתורה? [אהבת ישראל]. רבי עקיבא אומר ש"ואהבת לרעך כמוך"^{יג} זה כלל גדול בתורה^{יד}, אבל מה אומר בן עזאי? ש"זה ספר תולדות אדם"^{טו} כלל גדול

בטעם מצוה לפרשה זו). נתבאר גם בשיעור הנשים הנ"ל הערה א.

ד במדבר יט, כא.

ה יומא יד, א; נדה ט, א.

ו במדבר יט, ז ואילך.

ז ויקרא יט, יח.

ח בראשית רבה כד, ז.

ט בראשית ה, א.

י כמובן, "אלו ואלו דברי אלהים חיים" המשלימים זה את זה. והרמז: **רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך" בן עזאי "זה ספר תולדות אדם"** עולה ב"פ (ממוצע כל דעה) **לו** ברבוע (כאשר הכנף היא **אנכי ט** ברבוע).

יא אפשר לפרש את מחלוקת רבי עקיבא וכן עזאי על חיי הנישואין ממש, כאשר "ואהבת" היינו אהבה בין בני הזוג ואילו "זה ספר תולדות אדם" ("פרו ורבו") היינו הדבקות שלהם, "ודבק באשתו והיו לבשר אחד" (בראשית ב, כד וראה רש"י שם). בן עזאי סובר שהדבקות היחוד למעלה מהאהבה, אך רבי עקיבא סובר שהאהבה "כמוך" ממש" (ראה לקו"ש ח"ב עמ' 300 [וראה מסירת ישרים פי"א; פרי הארץ מכתב לג; אורח לחיים פרשת ויקרא]) היא סבת הדבקות, והסבה נעלית מהמסובב. ורמז: **רבי עקיבא בן עזאי** עולים אהבה במילוי (**אלף הא בית הא**).

יב ע"פ פרקי דרבי אליעזר פמ"ב.

יג עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

יד בראשית א, כח. **"פרו ורבו ומלאו את הארץ"** עולה 1280 – ה"פ **יו** ברבוע (דהיינו **אהרן** פנים ואחור), כ"פ **אדם־חיה** (ח ברבוע). ביחד עם **"ואהבת לרעך כמוך"** עולה 2100 – ק"פ **איהיה** (שפירוש "אנא זמין לאולדא") – ועם סיום הפסוק, **"אני הוי"** עולה 2187, 3 בחזקת 7 (סוד "שלשה שותפים באדם" בשלמות)!

טו שיחת י"ג תמוז תרצ"א (סה"ש תרצ"א עמ' 262); אג"ק ח"א עמ' קכח.

טז ראה פ"ב בספירת היסוד.

יז בראשית רבה ח, ה. ועוד.

יח בראשית א, כו.

יט מי השילוח ח"א בראשית ג (ד"ה) "ויאמר אלקים נעשה אדם".

על הטמא הזה נאמר "מי יתן טהור מטמא", ממנו יוצא הטהור האמתי.

מה הקשר בין פרה אדומה, שהיא "חקת התורה", ל"פרו ורבו"? פרה היא לשון פריה ורביה. איפה עוד רואים את התופעה הזו? איך אומרים פר באנגלית? ox. היום בהשגחה פרטית אנגלית היא השפה הבין לאומית¹³, האחוריים

העיקריים של לשון הקדש¹³. מה המקור של האנגלית? אנגלית היא אחת מהשפות ההודו-אירופיות, והמקור שלה הוא סנסקריט. לכן יהודים אוהבים לנסוע להודו... המלה ox, מלה פשוטה, הברה אחת, שמתאימה להיות איזו מנטרה בהודית. מה המשמעות שלה בסנסקריט? זרע (כמו "און" בעברית). אם כן, גם בלועזית פר הוא לשון פוריות – זו תופעה אטימולוגית שכולם מזכירים, וכנראה דברנו עליה גם בעבר¹⁴. פר הוא גם השער של כפר. לפי הדרשה¹⁵ שיום הכפורים הוא כמו פורים מובן שה"כ אות נוספת לשער, שעיקרו פר. יש משהו בפריה ורביה שדורש טומאה ולכן גם כפרה, אבל מכאן אפשר גם ללמוד שמי שצריך כפרה, מי שרוצה שיתכפר לו, צריך לעסוק ב"פרו ורבו".

יציאה מהדבקות לצורך הולדה

בכל אופן, גם פרה אדומה, שהיא "חקת התורה" (ולא רק 'חקת הפרה' או 'חקת הטהרה'), וגם "פרו ורבו", שהיא המצוה הכי כללית, מלמדות שעל האדם לצאת מעצמו, מהדבקות שלו, ולהיות נכון להטמא כדי לעשות עוד יהודי ולהועיל לעוד יהודי.

התחום היחיד בו עבור כולם דיני טומאה וטהרה עדיין נשמרים הוא חיי הנישואין – טהרת המשפחה

לכל הספר על האבולוציה¹⁶, שב"נעשה אדם" הקב"ה לא רק נמלך בכל הבריאה אלא הוא בקש את ההסכמה שלה, שמתבטאת בשיתוף פעולה, שכל אחד נותן את החלק שלו בבריאה ובשכלול של האדם. אבל כעת, תוך כדי דיבור, חשבת שאפשר להסביר ש"נעשה אדם" הוא דווקא – אתם מתנגדים? בכל זאת "נעשה אדם"! צריך להבין למה זו המשמעות של לשון רבים – זו כאן הכרעה כנגד המלאכים. אחרי שה' התעקש' לברוא את האדם הוא נותן לנו מצוה עיקרית להמשיך באותו ענין.

פריה ורביה מטמאת את הטהורים

גם בפריה ורביה, כמו בפרה אדומה, יש היבט של טומאה וטהרה. היום, אחרי שבית המקדש נחרב וכולנו טמאי מתים, בטלו כמעט כל דיני טהרה וטומאה. התחום היחיד בו עבור כולם דיני טומאה וטהרה עדיין נשמרים הוא חיי הנישואין – טהרת המשפחה. אצל האשה יש טומאה וטהרה – אצל נערה לא נשואה זה "לא מענין", פשוט המחזור הטבעי, אבל כשהיא מתחתנת הטהרה והטהרה מתחילות להיות נושא חשוב ומענין. מצות "פרו ורבו" מתקיימת בזמני טהרה, אבל הטומאה היא חלק עיקרי מהענין – "כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין"¹⁷. [גם אצל האיש, חז"ל דורשים¹⁸ על "והוא כחתן יוצא מחופתו"¹⁹ שהחתן נכנס לחופה טהור על מנת לצאת ממנה טמא, והוא עושה זאת בשמחה]. המדרש דורש על הלידה "מי יתן טהור מטמא"²⁰, יש בפריה ורביה גם "מי יתן טמא מטהור", אבל

כה ראה גם בשיעור כ"ד סיון השתא – נדפס בגליון חקת. כו שער המצות פרשת ואתחנן, ובכ"מ (בנוגע ללשון תרגום).

כז ראה גם שיעור ד' תמוז ס"ו.

כח תקו"ז כא (נז, ב); תו"א צד, ד; צה, ד; קכא, א. וראה קונטרס פורים תנש"א (מאמר ד' דפורים תשי"ג).

כ ט שיצא באנגלית בשם The Breath of Life, ואי"ה יצא לאור בקרוב (בעריכה מחודשת) בשם נעשה אדם.

כא כתובות י, ב; נדה סד, ב.

כב מדרש תהלים יט, ט.

כג תהלים יט, ו.

כד איוב יד, ד.

אלה לבשורת הולדת יצחק)¹⁷.

"אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך"

אמנם, מוסיף שם הרבי, היצר הרע טוען כנגד האדם שגם אם ביכולתו לעזור לזולת, אין הוא מחויב להסתכן בטומאה של עצמו כדי לעזור לזולתו. היצר הרע הוא 'תלמיד חכם'¹⁸, והוא מביא אסמכתא לדבריו – יש כלל ש"אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך"¹⁹.

מה המקור של הכלל הזה? דין במסכת שבת: אם אדם רואה שחברו הכניס בצק להאפות בתנור – "הדביק פת בתנור" בלשון חז"ל. זהו מעשה חמור, חילול שבת, שאם היה במזיד הוא חייב עליו סקילה ואם היה בשוגג הוא חייב עליו קרבן חטאת. כעת, עד שהפת תאפה, "יקרמו פניה", יעברו כמה דקות בהן הוא עוד לא התחייב על המעשה שלו. בזמן הזה, אם ארדה את הבצק הלא אפוי מהתנור, אציל אותו מחילול שבת. רק מה? רדית הפת אסורה בשבת – בפשטות היא איסור שבות²⁰, איסור מדרבנן (או אפילו למטה ממנו, מעין "עובדין דחול"²¹). יש מי שאומר שיש כאן גם תוקף של איסור תורה²², אך הפשט הוא שמדובר באיסור שבות. אומרת הגמרא, וכך נפסק להלכה²³, ש"אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך" – אל לו לאדם לחטוא, אפילו בחטא קל, כדי להציל את החבר שלו מעבירה חמורה.

טומאה אינה חטא

הרבי בשיחה לא מסביר מה התשובה

לה וראה גם שכינה ביניהם פ"ו (עמ' קסד'קסה), ודוק בדברים גם ביחס לאמור בהערה יא.

לו ראה גם לוח "היום יום" כ"ג סיון.

לז שבת ד, א.

לח ראה במאירי על אתר (ועוד).

לט ראה ברמב"ן ובר"ן על הרי"ף על אתר.

מ ראה בהערות המהרי"צ חיות לספרו עטרת צבי מאמר משפט ההוראה פרק חמישי (והעמיד כך בלשון רש"י).

מא מגן אברהם סי' רנד ס"ק כא (וכן בב"ח במקומו). הובא בשו"ע אדה"י סי' שו סכ"ט.

[אם עיקר התורה היא לעשות עוד יהודי ולהתמסר לזולת, ולשם כך צריך לצאת מהדבקות ולהטמא, מי בכלל המציא את הדבקות הזו?!] עמלק... "כי יד על כס יה מלחמה"²⁴, הוא רוצה שהשם לא יהיה שלם²⁵ – י"ה לבד הוא שם קדוש, כח של מוחין בעצם שממנו עיקר הדבקות בנפש מינייה וביה (יחוד או"א עילאין)²⁶, אבל הוא לא מפריע לעמלק. כל עוד כולם נמצאים תמיד רק בדבקות הוא מסתדר, הוא מתנגד להמשכה לז', הירידה שבה, כדי להתייחד עם ה תתאה. יחוד י"ה הוא זיווג נשיקין, שאינו מוליד בגשמיות, ורק יחוד זה הוא

זיווג גופני שמוליד²⁷. אם כל עם ישראל היה רק בדבקות – אולי היה נפלא, אבל לא היה עוד דור. [רק זה לבד זה שום דבר – צריך גם דבקות.] נכון, אבל צריך את השם שלם – שיש את הזמנים של הדבקות, שאדם עוסק בעצמו בטהרה, אבל התכלית היא גם לצאת מכך כדי להוליד.

מה הדוגמה של יציאה מדבקות כדי לעסוק במציאות? אברהם אבינו, היהודי הראשון, שאומר לקב"ה לחכות עד שיכניס אורחים, ממנו למדו חז"ל ש"גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני שכינה"²⁸. הכנסת אורחים בפרט היא סגולה להולדת ילדים, כפי שלימד הרב המגיד ממעזריטש את אדמו"ר הזקן²⁹ (וכפי שהתקיים גם באברהם אבינו, שזכה מאורחים

כט שמות יז, טז.

ל ראה תנחומא תצא ט (הובא ברש"י עה"פ הנ"ל), ובכ"מ. לא ורמז נחמד: **דבקות** ועוד **יה** עולה **לא** פעמים **טוב** – סוד "לא טוב היות האדם לבדו [בדבקות מינייה וביה, רק] אעשה לו עזר כנגדו" (בראשית ב, ז)!

לב ע"ח של"ט דרוש ד.

לג שבת קכז, א.

לד ספר התולדות (גליצנשטיין) אדה"א בתחילתו (עמ' 19).

אם כל עם

ישראל היה רק בדבקות – אולי היה נפלא, אבל לא היה עוד דור

ב. "חטא כדי שיזכה חברך" בין אדם לחברו

נתבונן יותר בדין "אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך". האם אדם צריך להזיק לעצמו כדי שהחבר שלו יזכה, שתהיה לו תועלת 'על חשבונאי' בדרך כלל וזה ההבדל בין הצדיק לחסיד¹⁰ – הצדיק נזהר לא להזיק לזולת, אך לא מוכן לפגוע בעצמו לשם כך, ואילו החסיד מוכן גם להזיק לעצמו ברוב דאגתו לכך שהזולת לא ינוק ואפילו ירוויח. אם לפי החסידות היסוד של כל התורה הוא התמסרות לזולת איך אפשר לומר כזה כלל ("אין אומרים וכו'")?! חייבים להסכים, אלה דברי חז"ל להלכה, אבל מה ההסבר הפנימי? בכלל, "אל תהי יושב ושוקל במצוותיה של תורה"¹¹, שהרי בכל המצוות מופיע אותו רצון עצמי של ה'¹², ולכן כל השיקול המעשי מתי עדיף חטא קל על חטא חמור הוא ממש לא פשוט, גם בנוגע לאדם עצמו (אלא שמתבקש לומר ששבות, שנועדה למנוע חילול שבת, חמורה פחות מחילול שבת עצמו). אך ברגע שעוברים להשוואה בין מצוות או עבירות של שני אנשים החשבון נעשה מורכב הרבה יותר: מחד, כתוב בתנייא¹³ שחילול שבת פוגם בנפשו של עם הארץ בדיוק כמו בתלמיד חכם. לאידך, מובא¹⁴ שיש מי שלפי מדרגתו ולזול בנטילת ידים אצלו חמור כמו איסור אשת איש אצל אדם אחר (ויותר). גם בנוגע להתמסרות לטובת הזולת יש כאן משקלים שונים – בפיקוח

האם הטומאה של האשה היא חטא? ודאי שלא, היא תיאור מצב – חלק ממחזור החיים הטבעי, שיש לו גם חלק חשוב וחיובי בהולדה

לטענת היצר הרע – הרי ליצר הרע יש אסמכתא חזקה, הוא מביא ראייה מהלכה פסוקה, לכאורה. בפשטות, כמו שגם אמרנו אתמול בערב בשיעור לנשים, התשובה היא פשוטה – טומאה אינה חטא. אם אדם (שאינו כהן) הולך ונטמא במת, או הולך ונוגע בשרץ – חוץ מבזמן שיש מצוה להטהר (ברגל בכלל¹⁵), ובפרט כדי להקריב קרבן פסח) – זו לא עבירה, ואין חיוב או מצוה להטהר. לאדם טמא אסור להכנס למקדש, לאכול קדשים ותרומה וכו' – הטומאה יכולה לגרום לעבירות מסוימות, אבל היא בעצמה אינה עבירה.

הרמב"ם בספר המצוות מונה 13 מצוות שהן ענייני טהרה וטומאה¹⁶. הרמב"ן חולק עליו בחריפות, ואומר שאין כאן מצוה או עבירה, אלא רק תיאור מצב, ולכן לא ניתן למנות את ענייני הטהרה והטומאה כמצוות¹⁷. גם הרמב"ם, שמונה, מציין שאין כאן איסור להטמא או מצוה להטהר אלא הגדרה של מציאות – ההגדרה הזו של מצבי המציאות, והידיעה של הדין, היא מצוה¹⁸. כמו שאמרנו, הדוגמה העיקרית היום לטומאה וטהרה היא בדיני טהרת המשפחה. האם הטומאה של האשה היא חטא? ודאי שלא, היא תיאור מצב – חלק ממחזור החיים הטבעי, שיש לו גם חלק חשוב וחיובי בהולדה.

לכן, הטענה של היצר הרע אינה נכונה – לא מדובר כאן בחטא, בו "אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך", אלא בחשש קרוב לודאי של טומאה, שלמרות שיש בה יציאה מהדבקות אינה אסורה והיא ראויה כדי לקרב ולטהר את הזולת.

10 נדה יז, א ובתוד"ה "שורפן" – וראה עוד לקמן (במדת היסוד).

11 מ"ז תנחומא עקב ב; דברים רבה ו, ב.

12 מ"ח ראה בארוכה שיחת ש"פ עקב תשמ"ט (התוועדויות ח"ד עמ' 162-168), וש"נ.

13 מט תניא פמ"ו.

14 נ אוצר סיפורי חב"ד ח"ז עמ' 227 וש"נ.

15 מ"ב ראש השנה טז, ב; רמב"ם, הלכות טומאת אוכלין פט"ז ה"י.

16 מג סהמ"צ עשין ציקח.

17 מד השגות הרמב"ן על ספר המצוות עשה צו.

18 מה ספר המצוות עשה צו – עיי"ש.

ורק יוצא מן הכלל אחד שנראה הוא מחלוקת אחרונים. כמובן, כל יוצא מן הכלל מעיד על הבנה שונה במהות הכלל עצמו (וממילא יש הרבה מחלוקות על היוצאים מן הכלל) – דבר שדורש שיעור מעמיק נוסף.

מי שרוצה לראות את היוצאים מן הכלל, הם מרוכזים באנציקלופדיה תלמודית וגם בקובץ חקירות (של ר' אחיקם קשת שליט"א), בערך "אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך". שם הביאו את היוצאים מן הכלל בלי שום סדר... אבל אנחנו כדרכנו רוצים לעשות 'פרצוף', גם כסגולה לזכרון וגם כדי לקיים "פרו ורבו" בתורה – להתחיל לעשות זיווגים בתוך ההקבלה ולהוליד חידושי תורה (כפירוש של הרבי מקומרנא ל"פרו ורבו"¹¹). כמו בהרבה פרצופים, יש כאן הקבלות שהן לא לגמרי חלקות, אבל יש הקבלות כל כך חלקות שהן מצדיקות את כל המבנה, וכאשר מתחילים לעשות זיווגים בהתבוננות הכל נעשה יותר חלק. כדי להקל, נאמר מראש את היוצאים מן הכלל לפי סדר הספירות:

חכמה: מותר לאדם לפעול מיזמתו

הריטב"א אומר¹² שהדין של "אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך" מתייחס לבית הדין – "אין אומרים לאדם" – אבל אם הוא רוצה לפעול אחרת, ולחטוא כדי לזכות את חברו, הרשות בידו. [כמו פינחס, שחטא כדי לזכות את זמרי, להציל אותו מחטא...], כן, וכמו היסוד שאנחנו מסבירים הרבה פעמים¹³, מי שפועל בהוראת שעה זוכה הרבה פעמים שהדברים יקבעו להלכה. שוב, בית דין לא אומרים לאדם לחטוא – לא מחייבים אותו, ואם הוא יבוא

נפש "מצוה בגדול" דווקא¹⁴ אך בהשבת אבדת הזולת פוטרים "זקן ואינה לפי כבודו"¹⁵ ויתכן שדווקא לאדם גדול ראוי שלא לחטוא ברדיית הפת, בפרט בפרהסיא (מצד חילול השם או הכשלת הרבים).

גם ההשלכות הנפשיות תופסות כאן מקום: את מי שיש לו הרבה יראת־חטא (ואפילו יראת העונש כפשוטו) חטא קל יכול להפיל ברוחו ולייאש אותו לגמרי. כמובן, זהו כח המדמה שלו בלבד, אך בפועל

אותו חטא יכול 'לנטרל' אותו לגמרי מעבודת ה'. לעומתו, אדם פשוט, דווקא בחוסר הרגישות שלו לפגם שנעשה בנפשו, ימשיך לתפקד כרגיל ולקיים תורה ומצוות כדרכו גם אחרי חטא חמור. כשהדברים מורכבים ומסורים ללב, משתנים מאדם לאדם, כמעט בלתי ניתן להכריע וממילא "שב ואל תעשה עדיף"¹⁶ – "אין אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חברך".

פרצוף היוצאים מן הכלל

בכל זאת, כשמתבוננים בדברי המפרשים והפוסקים רואים שיש הרבה יוצאים מן הכלל – הרבה מקרים בהם כן אומרים "חטא כדי שיזכה חברך". רוב, או על כל פנים חלק עיקרי, מהיוצאים מן הכלל הללו לא נפסקו להלכה – אבל גם מה שלא נפסק להלכה הוא דעות של ראשונים חשובים שהם פוסקי הלכה. רוב היוצאים מן הכלל מופיעים כבר בראשונים,

נד אוצר החיים (קאמרנא) מצות פריה ורביה. וראה אור המאיר פרשת בראשית ד"ה "בפסוק ויטע", בעש"ט עה"ת ואתחנן אות סא.

נה ריטב"א עירובין לב, ב.

נו ראה לדוגמה מאמר "בכל דרכיך דעהו" שבספר **תשובת השנה** (עמ' רג ואילך); שיעור ז' שבט תשע"ד; ט' שבט תשע"ה. ובכ"מ.

נא ראה בבא מציעא פ"ב מ"א.

נב בבא מציעא ל, ב.

נג עירובין ק, א. ובכ"מ.

את מי שיש לו
הרבה יראת־חטא
(ואפילו יראת
העונש כפשוטו)
חטא קל יכול
להפיל ברוחו
ולייאש אותו
לגמרי

לפעול על דעת עצמו, בלי לשאול את בית הדין.

הסברא של הריטב"א מאד מתאימה למה שאמרנו לפני רגע, שהצדיק נזהר מלפגוע בזולת, כמובן, אך לא על חשבון עצמו – בעוד שהגדרת החסיד היא הנכונות להזיק לעצמו לתועלת הזולת. פשיטא שאי אפשר להכריח אדם להיות חסיד במקום

שעל פי שורת הדין די לו להיות צדיק, לכן "אין אומרים לאדם וכו'", אבל מדעת עצמו הוא יכול להיות חסיד. הרבי הרש"ב מסביר¹⁰ שהסוד של חסיד הוא הארת החכמה, ששבשם הוי' ב"ה, במדת החסד שלו – ממש כמו שמוסבר כאן על הברקת החכמה להיטיב לזולת אפילו באופן של "חטא כדי שיזכה חברך"¹¹.

בינה: מטמא טהורים

בבינה נשים את הדוגמה בה פתחנו – הנכונות של מי שרוצה לטהר אחרים להטמא לשם כך. אפילו שאמרנו שהטומאה איננה איסור, אין כאן ממש "חטא כדי שיזכה חברך", אבל יש כאן נכונות לוותר על מעלה קלה של האדם – לצאת מהדבקות והטהרה שלו ולהכנס למצב בו הוא גם עלול לחטוא משום שהוא טמא – כדי לזכות את הזולת. כל הנושא של טהרה וטומאה שייך לספירת הבינה¹².

לשאול יאמרו לו שלא יחטא. אבל מה אם הוא לא בא ושאל? אם הוא פעל באופן ספונטאני אחרת – 'מותר לך, תעשה מה שמתחשק לך'.

לפי דבריו, העיקר בכלל כאן הוא "אין אומרים". "אין אומרים" בגימטריא משיח – המשיח (שנקרא "פלא יועץ"¹³) נותן עצה טובה לבית דין, כמו

לכל אדם, "אמור מעט ועשה הרבה"¹⁴... בפרט עצתו היא לתת מקום לזולת לבחור ולפעול לפי מה שאומר לו שרש נשמתו.

[מתאים לספירת הנצח]. אנחנו אומרים לפי הסדר, החל מהחכמה. היה אפשר לקשור זאת לנצח (סוף קו הימין, שמתחיל בחכמה, והוא גופא מתלבש בחכמה של המלכות¹⁵), אבל נאמר שהוא שייך לחכמה (שהיא "ברק המבריק על השכל"¹⁶). מצד החכמה, שלמעלה מהזמן¹⁷, אם לאדם הבריק באופן ספונטאני איך להציל את החבר שלו – מותר לו. [בנפלאות השבוע¹⁸ הרב הסביר בספירת החכמה יסוד מהבעל שם טוב¹⁹ לגבי העלאת מחשבות זרות, שאם מיד יש לאדם הברקה איך להעלות אותן הוא יכול וצריך לעשות זאת]. כן, אותו רעיון – אם יש לאדם רצון להציל את החבר והברקה איך לעשות זאת מותר לו

נז ישעיה ט, ה.

נח אבות פ"א מט"ו.

נט ראה ע"ח שער הכללים פ"ז.

ס תניא, אגה"ק טו.

סא מבט החכמה שלמעלה מהזמן יכול להוסיף כאן גם שיקול לצד ההפוך – מצד "חכם הרואה את הנולד" (תמיד לב, א) ברגע שהפת הודבקה בתנור האפיה כבר נעשתה והמדיבק כבר חייב (שהרי רק מצד ממד הזמן במציאות התחתונה יש שלבים שונים), ואם אין נפק"מ אם רודים את הפת או לא אין טעם לחטוא (אלא שיתכן שראית הנולד כוללת את ההבנה שעבור הזולת, שחי במציאות התחתונה, יש השלכות לשאלה אם חטא או לא, כנ"ל, וכמובן גם לכפרה ולעונש הנמדדים בדיני אדם לפי המציאות התחתונה).

סב גליון חקת תשפ"ב, משיעור כ"ד סיון השתא (עמ' 17).

סג כשי"ט (קה"ת) סימן לט (ובכ"מ), נלמד גם בשיעור י"ט סיון תשע"ט.

סד בשיחת כ"א כסלו תער"ג סכ"ד (תורת שלום עמ' 183 ואילך). וראה זהר ח"ג לג, א.

סה ורמז נאה: חטא ר"ת חסד טוב אהבה (חסד טוב אהבה עולים ו"פ טוב – כנגד כל צירופי המלה טוב – בגימטריא אמונה), בסוד "אך טוב וחסד [שפנימיותו אהבה]" (תהלים כג, ו). "אך" הוא מיעוט, שבא למעט כאן את המדה ההפכית – "אך טוב וחסד" ללא כל דין – מה שגורם למסירות נפש בגור'ר עבור הזולת בטבעיות גמורה.

סו ראה ספר הליקוטים דא"ח צ"צ ערך 'טהור', וש"נ.

דעת: לרחם על האנוס

תוספות אומרים^{טז} ש"אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך" הוא רק במקרה בו הזולת הוא פושע – במזיד או אפילו בשוגג (גם שגגה היא פשיעה, כי על האדם היה להזהר, וראה עוד לקמן בגבורה). לכן, במקרים שלא היתה פשיעה, כמו שהחוטא הוא אנוס, כן אומרים לחברו לחטוא חטא קל כדי להציל אותו מחטא חמור. עיקר מקרה האנוס בו מותרת ואף נדרשת ההצלה – אפילו בעבירות חמורות

– היא מקרה בו אנוסים מישוהו לעבור על דתו ר"ל, שאז הוא אנוס לאבד את כל היהדות^{טז}. במקרה כזה אומרים^{טז} "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה"^{טז}, ממש כמו בפיקוח נפש, בעוד אם מדובר בחילול של שבת אחת בלבד, או אפילו בעבודה זרה באופן חד־פעמי, אין לחלל עליו שבת, כמו שאדמו"ר הזקן מאריך בסימן שו^{טז}, תלמדו שם.

הדעת היא מקור הרחמים^{טז}, ממנה באים רחמים על החבר האנוס – כמו מישהו שמכריחים אותו לחלל שבת – הגורמים להיתר ולנכונות להציל אותו מהעבירה. צריך גם כאן סוג של הזדהות עם החבר, הפנימיות

טז שבת ד, א ד"ה "וכי".

סח וראה עוד לקמן בספירת היסוד (הנמשכת מהדעת).

סט ב"י או"ח סי' שו בסופו; מגן אברהם שם ס"ק כט.

ע יומא פה, ב.

עא סכ"ט.

עב ראה פירוש הרמ"ק לסי' פ"ו מ"ז; שפע טל חלק שפע ש"ו (ובכ"מ שם); קהלת יעקב ערך "הש' ובכ"מ".

של הדעת (דעת שהיא כמעט רוח הקדש^{טז}) – מאיפה אני יודע שהוא באמת אנוס? אולי הוא רוצה לחטוא ונח לו להיות אנוס! במבצעים של הרבי לדעת שייך המבצע של אהבת ישראל^{טז} ואחדות ישראל^{טז}, בדעת מרגישים הזדהות עם הזולת, מרחמים עליו ומצילים אותו מהאנוס. כמו שנראה בהמשך, בספירת המלכות, יש גם מקרים שלא רואים בהם אנוס גמור, אבל יש בהם מצב קרוב לאנוס, ודי בכך בשביל היציאה מן הכלל. במקרה של המדת דת, יש מי שאומר^{טז} שזהו הדין גם כשיש פשיעה מצד האדם – הדעת רגישה גם לכך שאדם מאבד את עצמו, ולא מוכנה לאפשר לו לעשות זאת גם לדעת.

חסד: עבודת הכהן

עוד דוגמה שכתובה^{טז} שייכת דווקא לעבודה של הכהנים בבית המקדש: אם לכהן יש יבלת, שמונעת ממנו לעבוד בבית המקדש, מותר לחברו לקצוץ לו בשבת את היבלת בשינוי^{טז} – בלי לעבור על איסור שבת דאורייתא, אבל כן על שבות דרבנן. הכהן הוא איש חסד^{טז}, העובד ומברך את ישראל באהבה^{טז}, וההיתר לחטוא חטא קל כדי לזכות אותו בעבודה בבית המקדש שייכת לספירת החסד.

גם בעבודה של הכהנים עצמם יש מקרים שהם עוברים על איסור קל כדי לזכות את היהודי שהם מקריבים עבורו קרבן (כמו בהקרבת קרבן פסח עבור מחוסר כיפורים^{טז} או בהקרבת

עג ראה רש"י על שמות לא, ג.

עד שיחת ח"י אלול תשל"ו (שיחות קודש ח"ב עמ' 685).

עה שכניה ביניהם פ"ו הערה ז.

עו ש"ת נחלת שבעה סי' פג.

עז תוספות על עירובין לב, ב ד"ה "ולא ליעבד", ועוד.

עח עירובין קג, ב.

עט ראה זהר ח"ג קמה, ב; שו, ב; תניא פ"ג.

פ ע"פ נחומא נשא י (זהר ח"ג קמז, ב) – ראה אליה רבה סי' קכח ס"ק כו ש"ג; מג"א שם ס"ק יח. ועוד.

פא ראה תוספות הראש על שבת ד, א ד"ה "וכי" (אלא ששם תירץ שפסח הוא קרבן ציבור – כדלקמן בספירת המלכות) ובתוספות הנ"ל הערה עז.

תפארת: הרגשת אשמה

כמה ראשונים כותבים^{פז} שבמקרה בו יש לאדם אשמה בחטא של החבר מתבטל הכלל ש"אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך", כי הזכיה והחטא הם לא רק של החבר – אם הוא יחטא גם האדם עצמו חוטא, כי הוא הכשיל את החבר. הדוגמה שמביאים לכך היא שאדם התיר לחבר שלו ללקט פירות מן השדה שלו, אבל החבר עוד לא שומר תורה ומצוות והוא לא יעשר. איך אפשר לתקן? אם הוא יעשר מפירות שיש אצלו על הפירות שהחבר לקח – אבל אסור לעשר שלא מן המוקף^{פח}, ובכל זאת במקרה כזה עדיף החטא הקל שלו בעישור שלא מן המוקף מהחטא של חברו, שנגרם באשמתו, של אכילת טבל^{פז}. ניתן עוד דוגמה: אם משהו לא בסדר במדינה – זו אשמתך! כנראה לא הדבקות מספיק סטיקרים, לא פעלת מספיק, ולכן מה שקורה הוא גם באשמתך ואתה צריך לדאוג שלא יקרה. אצל חסיד זה משהו כללי מאד, שכמעט אין מצב בו "אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך" – אם הזולת לא בסדר כנראה לא פעלתי עליו מספיק, לא קרבתי אותו. יותר מזה, הרי הבעל שם טוב אומר שהזולת הוא ראי^{פח}, החטא אצלו קיים גם אצלי – ואדם צריך להרגיש שהוא הגורם^{פז}. אם כשאני רואה את הזולת חוטא יש לי מכה בלב, אני מרגיש שאני אשם – מותר לי לחטוא בשביל לזכות אותו. הטעם הזה שייך לספירת התפארת –

אהבת ישראל של הכהנים מכניסה אותם גם למקום ספק או עבירה קלה כדי לזכות את ישראל

קרובן-ספק, שאולי הוא חולין בעזרה, בשביל מי שאחרת לא יותר בקדשים^{פז}) – אך שם יש גם את הטעם של הדעת^{פג}, שמחוסר כיפורים או מי שצריך להביא ספק-קרובן אינו פושע. בכל אופן, רואים שאהבת ישראל של הכהנים מכניסה אותם גם למקום ספק או עבירה קלה כדי לזכות את ישראל.

גבורה: בין שוגג למזיד

הרמב"ן אומר^{פז} ש"אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך" הוא דווקא כאשר הוא הדביק את הפת בתנור בשוגג, שאזי גם אם יחטא – זהו חטא בשוגג שאפשר להביא עליו קרבן ולהתכפר. במקרה כזה, אין כאן איסור שאי אפשר לתקן וגם אין עונש – הקרבן הוא לא עונש אלא כפרה ותיקון. אבל אם הוא הדביק את הפת בתנור במזיד, ואם הפת תאפה הוא יענש בכרת או בסקילה – כן צריך להציל אותו מהחטא, כי במקרה כזה יש איסור שאין לו תיקון אלא עונש. לא נפסק כך להלכה, כפי שאדמו"ר הזקן כותב בפירושו^{פז}, אבל זו דעתו של הרמב"ן.

העונשים באים ממדת הגבורה, כמו שכתוב בתניא באגרת הקדש – "במדת הגבורה להפרע מן הרשעים ולענשם בעונשי התורה"^{פז} – ולכאן שייכת היראה מפני העונש שייענש החבר והדאגה להצילו מן החטא החמור. [הרב תמיד מסביר שיראה היא רגישות, וכאן יש רגישות לענש]. כל היוצאים מן הכלל הם מתוך רגישות – לחבר ולמציאות.

פב ראה שו"ת שואל ומשיב שתיאה שאלה סא ובנסמ שם.

פג היינו שרש הכהנים בעטרא דחסדים של הדעת.

פד בחידושינו על אתר בשבת, ד"ה "וכי אומרים לאדם כו" בסופו.

פה בס"י רנד ס"ב ובס"י שו סכ"ט.

פו תניא אגה"ק טו.

פז תוס' הנ"ל הערה סז ומאירי שבת ד, א ד"ה "שגג".

פח חלה פ"א מ"ט; רמב"ם הלכות תרומות פ"ג ה"ז; טוש"ע יו"ד ס' שלא סכ"ה.

פט עירובין לב, ב.

צ בעש"ט עה"ת בראשית קכו.

צא ראה גם לקו"ת בהעלתך לג, א.

חוטא במעשה, אלא רק מבטל עשה, מותר לעשות זאת^{צב}. כמו שהנצח הוא בטחון פעיל, "קום עשה", כך ההוד הוא בטחון סביל, "שב ואל תעשה", ולכאן שייך היוצא מן הכלל של אי־עשית מצוה כדי להציל את החבר.

יסוד: שיזכה חברך במצוה רבה

היוצאים מן הכלל של ספירות היסוד והמלכות הם הכי חלקים ומובהקים כאן – הם נתנו את ההשראה לכל הפרצוף והצדיקו אותו. כתוב^{צב} ש"אין אומרים חטא כדי שיזכה חברך" ב'סתם' מצוה או מניעת איסור, אבל כאשר מדובר ב"מצוה רבה" הדין שונה. ההוכחה היא מהדין שכאשר יש מי שחציו עבד וחציו בן חורין, שאינו יכול לשאת שפחה וגם לא בת חורין, כופים את רבו לשחרר אותו כדי שיוכל לקיים מצוות "פרו ורבו"^{צג}. לאדון אסור לשחרר את העבד, משום שהוא עובר על הציווי "לעלם בהן תעבדו"^{צד}, אך כדי שהעבד־למחצה יזכה במצוות "פרו ורבו", שהיא "מצוה רבה"^{צה}, הוא חוטא בחטא הקל של שחרור העבד. [העבד הוא לא "חברך", הוא לא יהודי!] עבד מחויב במצוות כמו אשה^{צז}, מחויבים על הריגתו^{צח} וכו' – הוא כן חלק מעם ישראל.

הזכרנו שהגדרת החסיד היא מי שנכון להזיק לעצמו כדי להועיל לזולתו. מאיפה לומדים זאת? מכך שהחסיד שורף את הציפורנים שגזו כדי שבשום אופן לא יהיה מצב שאשה מעוברת תעבור עליהן ותפיל את עובריה ר"ל^{צט} – זוהי רגישות יתרה אפילו לספק רחוק של פיקוח

"תפארת ישראל"^{צא}, שם כל ישראל חברים^{צב} וערבים־מעורבים זה בזה^{צג}. בספירת החכמה כולם אחד ממש, בספירת הדעת יש אחדות ישראל ובתפארת יש התכללות וערבות של כל היהודים.

נצח: רפואה מונעת

עוד חלוקה שמופיעה בראשונים^{צא} היא בין מצב שבו החטא כבר התחיל, והזכות היא רק כדי למנוע את הסיום שלו קורה בדרך ממילא – כמו ברדית הפת מהתנור – לבין מקרה בו אפשר לעשות רפואה מונעת. אם אפשר למנוע מהחוטא ללכת ולעשות את החטא, "לאפרושי מאיסורא" (שמותר אפילו להפעיל בו כח^{צא}), אז כן אומרים "חטא כדי שיזכה חברך". אם החבר בא לעשות איסור בשבת ואני יכול לעשות איזה חטא קל שיסיח את דעתו, שיגרום לו לרדוף אחרי כדי להרביץ לי במקום לעשות את החטא שתכנן – מותר לעשות זאת.

הפעולה הזו בה אני מקדים רפואה למכה, יוזם ומנצח לגמרי את החוטא – שבכלל לא יחטא – שייכת לספירת הנצח, שפנימיותה בטחון פועל ויוזם. אם אני מצליח ליוזם ולהקדים את העשייה שלי ליוזמה והעשייה של החוטא – אני המנצח שמזכה אותן.

הוד: חטא בשב ואל תעשה

עד כאן כל מה שאמרנו הוא מהראשונים. בספירת ההוד יש דוגמה למחלוקת אחרונים^{צב}. יש מי שאומר שכאשר ה"חטא כדי שיזכה חברך" הוא בשב ואל תעשה – כשאדם לא

צא ראה המובא בשער המלך לרמב"ם הלכות שבועות פ"ו ה"ו.

צב תוס' הנ"ל הערה סז.

ק גיטין מא, א"ב.

קא ויקרא כה, מו; גיטין לח, א"ב; רמב"ם הלכות עבדים פ"ט ה"ו.

קב תוס' הנ"ל הערה סז; פסחים פח, ב ד"ה "כופין לשבת"; גיטין לח, א ד"ה "כל המשחרר".

קג חגיגה ד, א.

קד רמב"ם, הלכות רוצח ושמירת נפש פ"ב ה"ו.

צב איכה ב, א.

צג מדרש תהלים פקכ"ב.

צד שבועות לט, א (וראה עד"ז סנהדרין כז, ב ותנחומא נצבים ב); ספרא בחקתי פ"ז; במדבר רבה י, ה.

צה תוס' שבת ד, א ד"ה "וכי אומרים" (ועד"ז ברשב"א ובמאירי על אתר). וראה לקו"ש ח"ח שיחה א לפרשת שלח (ס"י) שכ"ה גם בדעת רש"י בסוגיין.

צו בבא קמא כה, א ברש"י ד"ה "איסורא".

צז ראה המובא בשדי חמד כללים מערכת האל"ף סרפ"ז (עמ' 76).

חברך" הוא בנוגע לאדם יחיד, אבל לא כשמדובר בזיכוי הציבור. שחרור עבד בשביל תפלה במנין הוא דוגמה לזיכוי הרבים. הדוגמה שמובאת היא מקרה של מי שחציה שפחה וחציה בת חורין – גם היא לא יכולה להתחתן. לה אין לה "מצוה רבה" של פריה ורביה – היא לגמרי מחויבת במצוות כמו אשה, אבל אשה לא חייבת ב"פרו ורבו"^ק. בכל זאת משחררים אותה – למה? כי היא מכשול לצבור. מכיון שהיא לא יכולה להתחתן היא מחזרת

אחרי זנות ומכשילה את הרבים. אחרי שהיא תשתחרר היא תוכל להתחתן ובעלה ישמור עליה מלזנות^{קיא}. מענין שכתוב^{קיב} שמצב כזה הוא כמו אונס לצבור – אם יש מישהי כזו כל הבחורים בעיר אנוסים לחטוא, זו אפילו לא פשיעה. בכל אופן, הבעלים שלה עובר על "לעולם בהם תעבודו" בשביל לדאוג לצבור.

כמוכן, באופן הכי חלק, המלכות היא הדאגה לצבור – לכנסת ישראל, לכלל, למדינה-למלכות.

סיכום

אם כן, ראינו כאן פרצוף שלם של יוצאים מן הכלל לכלל של "אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך" – פרצוף שלם שמבטא, בכל הספירות, בכל עשרת כחות הנפש, את המהות של התורה, התמסרות לזולת גם במחיר פגיעה בעצמי, ההגדרה של החסידות.

גדולי החסידות,
החל ממורנו
הבעל שם
טוב, היו נכונים
להפסיד את
העולם הבא
שלהם כדי
לעשות טובה
ליהודי – דווקא
בענין "בני"

נפש דווקא בענין הולדת ילדים. ההתמסרות המוחלטת לזולת, באופן שהכי מבטא את "חטא כדי שיזכה חברך", מופיעה בסיפורים בהם גדולי החסידות, החל ממורנו הבעל שם טוב, היו נכונים להפסיד את העולם הבא שלהם כדי לעשות טובה ליהודי – נושא שדברנו עליו הרבה פעמים^{קה}. וגם כאן, הדוגמה העיקרית לכך היא סיפורים בהם הטובה ליהודי היתה דווקא בענין "בני" (לבטל גזרה של עקרות, עד כדי שינוי הטבע בענין זה)^{קיז}.

ה"מצוה רבה" של פריה ורביה שייכת ליסוד, כמוכן. בכלל, כמו שאמרנו קודם, "פרו ורבו" הוא הכלל של כל התורה (כלל בגימטריא יסוד), המטרה העיקרית של ירידת נשמת האדם לעולם – כשמדובר ב"מצוה רבה" כזו, בשליחות העיקרית של האדם, כן "אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך". השליחות של האדם, והזהות שלו כבן ברית, גם שייכות ליסוד (שנקרא שליח^{קיח} ובו נחתמת בבשרנו ברית-היהדות, הן אצל האיש והן אצל האשה ש"כמאן דמהילא דמייא"^{קיט}).

[יש גם דין שמשחררים עבד לתפלה במנין – לכאורה לא "מצוה רבה" אלא דין אחד, אפילו לא דאורייתא.] זו כבר דוגמה ששייכת ליוצא מן הכלל הבא, בספירת המלכות:

מלכות: צורך הציבור

עוד דין אחד^{קט}, אחרון בסדר שלנו, הוא שכל הכלל ש"אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה

קה ראה לדוגמה כ"ד כסלו תשס"ט; ט"ז אלול תשע"ב; י"ב חשוון תשע"ו. ועוד.

קו ראה לדוגמה רשימות דברים ח"ב (חיטריק, תשמ"ט) עמ' כג. הובא ונתבאר באור ישראל ח"ג עמ' ריא.

קז קהלת יעקב ערך 'של' ובכ"מ.

קח עבודה זרה כז, א.

קט תוס' הנ"ל הערה סז.

קי יבמות פ"ו מ"ו; רמב"ם הלכות אישות פט"ו ה"ב; שו"ע אבה"ע סי' א' סי"ג.

קיא ראה אנצ"ת בערך דנן (ושם הערה 23).

קיב ראה תוספות הנ"ל הערה עז.

ולסיכום:

בינה להטמא כדי לטהר חברו	דעת כשחברו לא פשע	חכמה הרוצה לחטוא כדי שיזכה חברו
גבורה במיד שיעונשו חמור	תפארת כשהאדם שותף בחטא חברו	חסד בעבודת הכהנים במקדש
הוד חטא בשב ואל תעשה	יסוד כדי שיזכה חברו במצוה רבה	נצח מניעת החטא לפני שנעשה
	מלכות כדי שיזכו הצבור	

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ כלל התורה הוא התמסרות לזולת – גם כשהאדם נטמא לשם כך.
- ◆ המצוה העיקרית בתורה היא "פרו ורבו".
- ◆ על יהודי לעשות עוד יהודי – ומי שלא עוסק בכך הוא בעצמו בקושי יהודי...
- ◆ הקב"ה מכריע "נעשה אדם!" כנגד דעת המלאכים.
- ◆ לפי רבי עקיבא העיקר בנישואין הוא האהבה ("ואהבת לרעך כמוך") ולפי בן עזאי היחוד המוליד ("זה ספר תולדת אדם").
- ◆ טומאה וטהרה השתמרו רק בחיי המשפחה, כאשר גם הטומאה היא חלק מהותי בפריה ורביה.
- ◆ מי שזקוק לכפרה – שיעסוק בפריה ורביה.
- ◆ אם כל ישראל היו בדבקות תמיד – לא היה דור המשך.
- ◆ על האדם לצאת מעצמו ולהטמא כדי להועיל לזולת.
- ◆ "אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך" – אך טומאה איננה חטא.
- ◆ גדר החסיד הוא הדאגה לזולת עד נכונות להזיק לעצמו.
- ◆ קשה מאד להשוות השפעת חטאים שונים על אנשים שונים.
- ◆ עשית 'פרצוף' בלימוד מקלה על הזכרון ומולידה הרבה חידושי תורה.
- ◆ המשיח מציע – "אמור מעט ועשה הרבה".
- ◆ המשיח נותן מקום לכל אחד לפעול לפי בחירתו – כפי שרש נשמתו.
- ◆ אי אפשר להכריח 'צדיק' להיות 'חסיד' – עליו לבחור בכך מדעתו.
- ◆ אצל החסיד מבריקה חכמה מיוחדת כיצד לגמול חסד עם זולתו.
- ◆ בדעת מזדהים עם הזולת ונחלצים להצילו מאונס או מאבדן הדעת.
- ◆ אהבת ישראל של עבודת הכהנים מצדיקה "חטא כדי שיזכה חברך".
- ◆ הרגשת אשמה בבעיות הזולת מצדיקה חטא כדי לזכותו.
- ◆ חסיד מרגיש שכל הרע אצל זולתו נובע ממנו.
- ◆ הנצח יוזם פעולות מקדימות להצלת החבר מחטא ("קום עשה") וההוד מצדיק חטא לטובת הזולת בהימנעות מעשיה ("שב ואל תעשה").
- ◆ עבור "מצוה רבה" – פוריות ושליחות האדם בעולם – "אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך".
- ◆ אצל הצדיקים והחסידים עיקר מסירות הנפש לזולת היא עבור "בני".
- ◆ לטובת הציבור אומרים לפרט "חטא כדי שיזכה חברך".

שיעור

"אהבה כמים" ו"אהבה כאש" בחיי הנישואין

"אחתי רעיתי"

קיצור מהלך השיעור

בליל שבת, לאחר התפלה, התועד הרב בקיצור לכבוד שבת חתן בתוך 'משפחת התלמידים'. השיעור הקצר עוסק בנושא יסודי עבור כל זוג שמקים בית נאמן בישראל (כבר מתקופת השידוכים) – היחס בין ה"אהבה כמים" וה"אהבה כאש" בין חתן וכלה.

הצבעים האלה יש תופעה מובהקת – יעקב אבינו מתקן את שניהם, יש לו תיקון עם לבן ויש לו תיקון עם אדום-עשו.

עשו יותר קרוב ליעקב מלבן – עשו הוא אחיו ולבן הוא רק דוד שלו (ואחר כך גם החותן שלו), וגם גיאוגרפית ארץ אדום קרובה יותר לארץ ישראל (מקומו של יעקב) מחרן. למרות זאת, יעקב הולך קודם כל לתקן את לבן ורק בהמשך הוא חוזר לתקן את אדום. יש כאן סדר מובהק – התיקון של הלבן קודם לתיקון האדום. בסופו של דבר אדום הוא "הקדמני" בעשר האומות שה' מבטיח לאברהם¹, כנגד הכתר² – אותו כובשים רק לעתיד לבוא, כסיום הכיבוש העתידי של קיניקניזיקדמני³ (קדמוני לשון קדם

תיקון לבן ותיקון אדום

חדש תמוז הוא החדש של שבט ראובן⁴, שהאבן שלו באבני החשן היא אדם (שנקרא בלע"ז רובי, על שם ראובן). בכלל, כשמקבילים את הצבעים לחדשי השנה⁵, הצבעים האדומים יותר שייכים לחדשי הקיץ החמים – תקופת תמוז, אליה נכנסנו כעת (כתום לתמוז, כתום-אדום לאב ואדום לאלול). לכן זהו גם הזמן שצריכים לתקן את הצבע האדום⁶. לפי הקבלה, אדום הוא הצבע של הגבורה-השמאל וכנגדו לבן הוא הצבע של החסד-הימין⁷. ביחס לשני

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. שבת חקת, ג' תמוז תשפ"ב – כפ"ח.

א ראה מאמר "כליל תכנית" לאריז"ל, הנדפס בסוף ספר יצירה.

ב ראה סמינר "אור וצבע" חנוכה תשנ"ח – נדפס במבחר שיעורי התבוננות חכ"ז – שיעור שמיני, ובכ"ד.

ג ראה באריכות גם שיעור א' תמוז השתא.

ד פרדס רמונים ש"א פ"ב ובכ"ד (ובשיעור שבהערה הקודמת הוסברה התאמת הדברים לספקטרום הצבעים מאדום לכחול).

ה בראשית טו, יט"א (וברש"י).

ו שער הפסוקים וספר הלקוטים עה"פ.

ז קיניקניזיקדמני עולה ישראל – סוד [דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת. והיה אדום ירשה והיה ירשה שער איבין] וישראל עשה חיל" (במדבר כד, יח), כנבואת בלעם לאחרית הימים.

– סוד הכתר^ח, אליו מגיעים רק בסוף, בסוד "נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן" – שמתחלף ב-**אדם**^ט, היינו שבעשרת העממין מכונה עשו דווקא על שמו אדום^י. יש כאן גם תופעה מעניינת של "אחליפו דוכתייהו": לבן הוא החסד ואדום הוא הגבורה. הצד של החסד הוא ימין-דרום והצד של הגבורה הוא שמאל-צפון^{יא}. ובכל זאת, ארצו של לבן, חרן, היא צפונית לארץ ישראל וארץ אדום היא דרומית לארץ ישראל. בזהר^{יב} כתוב בפירושו, בהקשר אחר, שיש תופעה של "אחליפו דוכתייהו" בין הצפון לדרום. כתוב שם שעל אף שהדרום הוא חסד, לו שייך יסוד המים הקד, והצפון הוא גבורה, לה שייך יסוד האש החם, בפועל הדרום

הבסיס

לקשר הטוב
בין האיש
והאשה הוא
אהבה טבעית,
הרגשה של
אח ואחות.
זהו הבסיס
בשידוכים
– להרגיש
קרבה ואחווה,
שרואים את
הדברים עין
בעין ומרגישים
נעים ביחד

"אחתי רעיתי"
אנחנו כאן בהתוועדות לכבוד חתן וכלה – נקשר זאת לנישואין: הלבן והאדום, החסד והגבורה, הם שני סוגים של אהבה – "אהבה כמים" ו"אהבה כאש"^{יג}. "אהבה כמים" היא אהבת אח ואחות, אהבה טבעית, ואילו "אהבה כאש" היא אהבת איש ואשה, אהבה שכלית. זהו חידוש של אדמו"ר הזקן בתניא, ש"אהבה כאש" היא דווקא אהבה שכלית. ההקדמה של תיקון לבן לתיקון אדום אומרת שגם בין איש ואשה צריך קודם אהבה טבעית, אהבה של אח ואחות, ורק אחר כך לעלות לאהבה הלוהטת של הדוד והרעיה. כך בשיד השירים הכלה מכונה "אחתי רעיתי" – קודם אחות

ואז רעיה.

הבסיס לקשר הטוב בין האיש והאשה הוא אהבה טבעית, הרגשה של אח ואחות. זהו הבסיס בשידוכים – להרגיש קרבה ואחווה, שרואים את הדברים עין בעין ומרגישים נעים ביחד. גם אחר כך, בחיי הנישואין, כל פעם חוזרים לקשר של האחוה. מתי בחיי הנישואין יש זמן של "אחתי" ומתי של "רעיתי"? המחזור של חיי הנישואין, של זמני טהרה וקרבה ושל זמני ריחוק, טובב תמיד בין זמנים של "אהבה כאש" לזמנים של "אהבה כמים". מיד אחרי החתונה, אחרי הלילה הראשון, התורה רוצה שהחתן והכלה יהיו במשך שבוע השבע ברכות בקרבה של "אחתי", זהו הבסיס.

כסף וזהב

איזה מתכות הם הלבן והאדום? כסף וזהב.

חם והצפון קר (רואים בפירושו שהישוב, מבחינת הזהר, הוא מעל קו המשווה). הזהר אומר שאם לא ההתכללות הזו בין הדרום לצפון – אם בדרום היה קר ובצפון היה חם – העולם לא היה יכול להתקיים (ומכאן מובן שהארצות שמתחת קו המשווה הן בבחינת תהו, בו אין התכללות – בצפון חם ובדרום קר). את ההתכללות הזו בין הצפון והדרום אפשר לראות גם אצלנו.

ח ראה פרדס רמונים שכ"ט פ"ט. קהלת יעקב ערך 'קדם'.
ט ואף מצטרף אליו, כמו בביטוי אדם קדמון.
י שייכות האדום, צבע הגבורה, לכתר היא בסוד גבורה דעתיק המתלבשת במז"ס דאריך – סוד כח המשכיל שבנפש, שהוא "טעם כמוס לרצון" (שער היחוד פכ"ד ובכ"ח). בהתאמה, לבן הוא סוד גלגלתא (כנודע בכ"ד בזהר ובכתבי האריז"ל, וראה תניא אגה"ק כ) בה מתלבש חסד דעתיק – עצם הרצון בו "אין טעם לרצון". זהו סדר העבודה – סדר של "נעשה ונשמע" (שמות כד, ז) – קודם מדת לבן, קבלת עול מתוך הכרה ש"אין טעם לרצון", ורק אחר כך תיקון כח המשכיל בו "טעם כמוס לרצון".
יא ראה זהר ח"ג כז, ב ובכ"ד.
יב זהר ח"ב כד, א.

יג ראה בארוכה ספר הערכים חב"ד ח"א ערך 'אהבה' ס"ט וש"נ (עמ' רנה).

"ארבע מאות שקל כסף עבר לסחר"^{טז}.
אצל שלמה המלך כתוב "אין כסף נחשב
בימי שלמה למאומה"^{יז} – החשיבו רק את הזהב.
לפי ההסבר כעת זו בקורת על שלמה – הוא
החשיב רק את ה"אהבה כאש", הוא נשא אלף
נשים מתוך התלהבות של "אהבה כאש" דווקא
(אלא שרובן ככולן היו נשים נכריות, "אש זרה"
ר"ל).

אנחנו מאחלים לחתן ולכלה שיהיה להם
הרבה כסף וגם הרבה זהב – הרבה "אהבה
כמים" והרבה "אהבה כאש" וגם הרבה כסף וזהב
כפשוטו. בכל אופן, הבסיס הוא הכסף – כמו
שבמשכן (ה"בית נאמן בישראל" של קוב"ה
ושכינתיה), בו ובכליו תופס הזהב מקום מרכזי,
האדנים הם מכסף דווקא (ה"אדן" מתחיל בבסיס
הכי פשוט וטבעי של האהבה הטבעית, ההודיה
על הזכות שלא הגיעה לי להתחתן עם בן זוג
כה נפלא והודיה על כל דבר טוב בבית, "מודה"
בגימטריא אדן, כנודע^{יח}).

לאה ורחל

גם אצל יעקב אבינו, שהלך ללבן, אפשר
לראות את הסדר של "אחתי רעיתי". יעקב נשא
שתי אחיות, רחל ולאה – האהבה שלו לרחל,
שהיתה "יפת תאר ויפת מראה"^{יט}, היא "אהבה
כאש", אהבה ממבט ראשון^כ, ואילו האהבה שלו
ללאה היא כאהבת אח לאחות, לאה היא כמו
אחותו הגדולה. יעקב התאהב קודם כל ברחל,
והוא אוהב אותה יותר^{כא}, אך בהשגחה פרטית
הוא נשא קודם את לאה – ה"אחתי" קודמת
ל"רעיתי". [זה המוחין של לבן, שאמר "לא
יעשה במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה"^{כב}].

טז בראשית כג, טז.

יז דברי הימים ב ט, כ.

יח ראה יין משמח ח"ג ש"ו בתורה "אדן הבית היהודי" וש"נ.

יט בראשית כט, יז.

כ ראה אהבה פ"א הערה ט וש"נ.

כא בראשית כט, ל.

כב שם כט, כ.

בפרק נ בתניא אדמו"ר הזקן מדבר על "מעלת
הזהב על הכסף" – המעלה של "אהבה כאש"
על "אהבה כמים". בכל אופן, ברור מדברי
אדמו"ר הזקן שרק
אחרי העליה בכל
המדרגות של "כסף
הקדשים", האהבות
של הלבן, אפשר
לעלות למדרגה של
הזהב, האהבה של
האדום.

יש פרק שלם
במסכת בבא מציעא^{יד}
שדן מי קונה את מי
– הזהב קונה את
הכסף או הכסף קונה
את הזהב. השאלה
היא מי ה"טבעא" ומי
ה"פירי". אפשר לחשוב
שאם הזהב קונה את
הכסף המשמעות
שהזהב הוא ה"טבעא",
אבל ההיפך הוא הנכון
– ה"פירי" קונים
במשיכתם את ה"טבעא". כלומר, ה"טבעא" הוא
החשוב יותר במסחר. רבי בצעירותו סבר שהזהב
החשוב הוא ה"טבעא" והכסף הוא ה"פירי"
ובזקנותו סבר הפוך, שהכסף החרף יותר הוא
ה"טבעא" והזהב הוא ה"פירי"^{טו}. צעיר רוצה
לקפוץ ישר לזהב – מרגיש את החשיבות שלו,
את היוקר וההתלהבות של "רעיתי" – והזקן
שצבר נסיון מלמד את הצעיר שהמטבע העובר
לסוחר הוא דווקא הכסף, אהבת "אחתי", שהיא

הבסיס ממנו יוצאים ואליו ניתן תמיד לחזור. גם
אצל אברהם אבינו, איש האהבה, העיקר הוא

צעיר רוצה

לקפוץ ישר
לזהב – מרגיש
את החשיבות
שלו, את היוקר
וההתלהבות
של "רעיתי" –
והזקן שצבר
נסיון מלמד
את הצעיר
שהמטבע
העובר לסוחר
הוא דווקא
הכסף, אהבת
"אחתי"

יד פרק רביעי – "הזהב".

טו בבא מציעא מד, א.

בכל אופן, הנקודה העיקרית היא שאף על פי שהאהבה של רחל, אהבה של זהב, היא המניע לחתונה, עוד לפני צריכים לבנות אהבה של לאה, אהבה של כסף, שהיא היסוד בשידוכים ואליה חוזרים שוב ושוב בחיי הנישואין, לאורך ימים ושנים טובות. זו דרשה שמתאימה לחתן ולכלה שלנו.

האהבה של רחל, אהבה של זהב, היא המניע לחתונה. צריכים לבנות אהבה של לאה, אהבה של כסף, שהיא היסוד בשידוכים ואליה חוזרים שוב ושוב בחיי הנישואין

כן, הראש של לבן – הרומז ללבון העליון^{כג} – ש"אהבה כמים" קודמת.

דווקא מהשידוך עם לאה, עם "אחתי", נולד ראובן – השבט של חדש תמוז (כנ"ל) – שהיה ראוי לבכורה, מלכות וכהונה. לפעמים חושבים שמדובר רק על מלכות וכהונה, אבל מפורש שהיה זכאי לבכורה וממנה מסתעפות גם הכהונה והמלכות – "ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני [ומתוך כך ראוי היית ל:]יתר שאת [כהונה] ויתר עז [מלכות]"^{כד}. הסימן הוא **בכם** – ר"ת בכורה-כהונה-מלכות.

כג ראה תו"א ותו"ח לפרשת ויצא ובכ"מ.

כד בראשית מט, ג (ורש"י עה"פ).

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ תקופת תמוז היא הזמן לתיקון הצבע האדום.
- ◆ למרות הקרבה המשפחתית והגיאוגרפית לעשו־אדום – יעקב מתקן קודם את לבן ואחר כך את אדום.
- ◆ תיקון אדום הוא תכלית וסיום כיבוש עשרת העממין – כיבוש "הקדמני" שכנגד הכתר.
- ◆ בעולם התיקון יש התכללות – בצפון (גבורה) קר ובדרום (חסד) חם.
- ◆ "אהבה כמים" היא אהבה טבעית ו"אהבה כאש" היא אהבה שכלית.
- ◆ הבסיס לקשר הוא אהבה טבעית, כאח ואחות, ורק אחר כך באה האהבה הלוהטת של איש ואשה – "אחתי [ואחר כך] רעיתי".
- ◆ בחיי הנישואין חוזרים שוב ושוב לבסיס – לאהבה הטבעית.
- ◆ הצעיר מתלהב מהזהב, "אהבה כאש", והזקן מלמד על מעלת הכסף, "אהבה כמים".
- ◆ גם כשזוכים לזהב יש להחשיב את הכסף.
- ◆ בסיס האהבה הטבעית בבית הוא הודיה על כל הטוב – החל מעצם הנישואין.
- ◆ אהבת לאה היא "אחתי" ואהבת רחל היא "רעיתי".
- ◆ דווקא מהנישואין ללאה נולדו רוב הילדים, החל מ"ראובן בכרי אתה... יתר שאת ויתר עז".

פרקי אבות

פרקי אבות ה, ו

בין השמשות

משמעותה שאין לשדים גוף, אין ממשות. אילו היתה ממשות היו מקלקלים את הכל. שד היינו דמיון או טראומה. הרבה שדים באים מעבירות שאדם עבר או מחוויות שהותירו צלקת בנפשו. כאשר מנסים 'לטפל' בשדים הללו בכך שנותנים להם ממשות, כדרך הפסיכולוגיה לדבר על השדים שבנפש, 'בוא נדבר על זה', ואף לבטא את השדים בעולם המעשה – זהו נסיון מסוכן שעלול להרוס את העולם והאדם. זו עבודה שרק צדיקים מסוגלים ויכולים לה. מדת הבינוני – מדת כל אדם^ג – היא לשכוח מהשדים. להסיר את הדעת מהם ולהתקדם הלאה.

את בין השמשות יש למלא בתוכן טוב וחיובי, כדי לא לתת מקום לשדים למיניהם להכנס לתוכו. בספרי הקדמונים נאמר^ד שבבין השמשות נכון ללמוד תורה, ובכך לחבר בין היום והלילה, האור והחושך, ולהניס את הצללים הרעים.

עֲשֶׂה דְבָרִים נְבָרָאוּ בְעֶרְבֵי שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמֶשׁוֹת, וְאֵלוּ הֵן: פִּי הָאֶרֶץ, פִּי הַבְּאֵר, פִּי הָאֶתוֹן, וְהַקֶּשֶׁת וְהַמֶּנָּה וְהַמְטָה וְהַשְּׁמִיר, הַכֶּתֵב וְהַמְכַתֵּב וְהַלּוּחֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֵף הַמְזִיקִין, וְאֵף צָבֹת בְּצַבֹּת עֲשׂוּיָהּ. בין השמשות הוא נקודת 'אין' בין יש ליש, כאשר המציאות היא בבחינת היולי (= אין), בין השמשות בממד הזמן הוא כמו קרן זוית בממד המקום. במציאות ההיולית הזו, בשעת הדמדומים בין יום ללילה, טמונה סכנה – שדים־מזיקים מאיימים על האדם, הן מזיקים מבחוץ והן צללים בנפש (shade).

חז"ל אומרים שביום השישי יצאו רוחות השדים ואז קדש יום השבת ולא נברא גופם^ה. ומשלו משל בספרי החסידות^ו: לבעל הבית היתה חבית מלאה יין משובח וטוב. החל למזוג ממנה לכלים שונים, עד שהגיע לתחתית החבית בה היו מעורבים שמרים. אם ימשיך למזוג, יתערבו השמרים ו'יטשטשו' את כל היין שלא יהיה זך וצלול כקודם. לכן לקח כלי נוסף, ומזג לתוכו את שאריות היין עם השמרים. והנמשל: בבדיאת העולם ה' הוריד שפע טוב לעולם. ביום השישי בין השמשות, הגיע לתחתית החבית, בה מעורבים שמרים ומזיקים. כאן עצר את השפעתו, 'סגר את הברז' ושבת ממלאכתו. סגירת הברז

נערך ע"י מנחם זאב וינגרט, ע"פ שיעור ל"ד סיון תשפ"ב (נדפס בגליון חקת).

א בראשית רבה ז, ה. זהר ח"ג קעח, א.

ב ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי צד, ד ואילך (ועוד, כפי הנסמן בשיעור הנ"ל).

ג תניא פרק יד.

ד של"ה מסכת פסחים ביאור ההגדה אות ד (בשם הזהר). הובא להלכה בנו"כ לשו"ע או"ח א (וראה שו"ע אדה"ז שם ס"ח).

קדושת לוי

פרשת בלק

גרים גוררים גרים

עצמם, וכמו שיתבאר. כיון ש"העם" היינו הגרים, יש לפרש "אין מלך בלא עם" – אין מלך ללא גרי צדק, המלכות יורדת לעולמות התחתונים לגייר גרים כדלקמן, וזהו הסימן של מלך ישראל אמת.

עליית העשב ע"י השור והגוים ע"י הגרים

בדבור הבא מסביר הקדושת לוי את המלים "כלחך השור את ירק השדה". ומקדים כלל גדול: האדם מעלה את הניצוץ שיש במאכל בכך שמקיים מצוות בתבואה ואחר כך אוכל אותה? אך בעשב השדה אין האדם מקיים מצוות (שהרי עשב הוא מאכל בהמה הצומח מאליו), אלא שהבהמה אוכלת אותו והאדם אוכל את הבהמה ומקיים מצוה (כמו שחיטה כהלכתה וכו') וכך מתעלה גם העשב (ב'שרשרת המזון' הפנימית), ככתוב "ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת [ואכלת את הבהמה ואז יתעלה גם העשב. ושבעת אותיות עשב]", וזהו "כלחך השור את ירק השדה [והשור מתעלה ע"י האדם שאוכלו]".

ממשיך הקדושת לוי: והנה האר"י ז"ל כתב כנגד ארבע יסודות דומם צומח חי מדבר נגד זה הוא ארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה נמצא נגד חי הוא בריאה. והנה נפש הבעל תשובה,

וַיְגַד מוֹאֵב מִפְּנֵי הָעַם מֵאֵד כִּי רַב הוּא וַיִּקְחַץ מוֹאֵב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר מוֹאֵב אֶל זִקְנֵי מִדְיָן עֲתָה יִלְחָכוּ הַקָּהָל אֶת כָּל סְבִיבֹתֵינוּ כְּלַחֵךְ הַשּׁוֹר אֶת יֵרֶק הַשָּׂדֶה...^א

כותב הקדושת לוי: נראה במאי דדייק הכתוב מקודם 'העם' ואחר כך 'בני ישראל', דידוע במדרש ובזוהר הקדוש ד'עם' הוא ערב רב. וזהו 'ויגר מואב מפני העם מאד', מחמת העם ערב רב פחד, שראה שכל מקום שישראל שוכנים מתגיירים להם גרים, כמו ערב רב שנתגיירו לישראל, גלל כן פחד שיבואו בני ישראל לגבולו, אולי יתגיירו מאומתו גם כן להם. ושלא תאמר מאי אכפת להו, לזה אמר הכתוב 'ויקץ מואב מפני בני ישראל', שהיה שונא מאד לישראל.

ה'איום' של ישראל על הגוים הוא לגייר אותם. בכל מקום שישראל שוכנים נוספים עליהם גרים, כמו הערב רב שנספחו לישראל ביציאת מצרים (אותם קבל משה רבינו) – והרי מטעם זה הגלה הקב"ה את ישראל בין האומות, כדי למשוך את נשמות הגרים^ב. זהו הפחד של המואבים מפני "העם", דהיינו הערב רב – פחד שלא יארע להם כמו שקרה לערב רב שהצטרפו לישראל והתגיירו. ורמו מובהק בלשון "ויגר מואב", לשון גיור. אכן, בדבור הבא מדייק הקדושת לוי יותר: הגיור נעשה על ידי הערב רב

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב ח' אייר תשפ"ב.

א במדבר כב, ג"ד.

ב פסחים פז, ב.

ג וראה בספר ושבתה הארץ, בשיעור "בכל דרכיך דעהו", על הדרגות השונות בהעלאת מלאכות החולין.

הגרים (גר מלשון "לגור בארץ").

ערב רב ובעלי תשובה

נמצא שמה שמה קבל את הערב רב היה לא רק כדי לקרב אותם עצמם אלא כדי למשוך ולקרב על ידם את כל העולם! הערב רב הם יהיו הזרו והגשר לתיקון העולם כולו (בכלל), בכל דברי הקדושת לוי כאן עניין הערב רב נדרש למעליותא). לכן בערב רב יש הארה של משה – משה הוא הדעת של ישראל, ו-**ערב רב** עולה **דעת**. הדעת היא 'מח האחור', לעומת חכמה ובינה בצד הפנים, ודווקא בכח הדעת ניתן להעלות את האומות מצד האחור לצד הפנים, בסוד "וראית את אחורי" שהראה ה' למשה קשר תפילין. צד האחור שייך לפרצוף לאה, "שנואה לאה" (לעומת רחל שהיא הזיווג בבחירה וברצון, מצד הפנים) אך ממנה יוצא משיח בן דוד המסיים את התיקון.

בהרחבה, בעלי התשובה הם בחינת הגרים שבישראל (**גר** = 203. **שב** = 302. היפוך ספרות וחילופי אותיות באתב"ש). הצדיקים שייכים לעולם האצילות האלקי (שכולו טוב) ובעלי התשובה שייכים לעולם הבריאה – תשובה שייכת לבניה השוכנת בבריאה ("אמא מקננא בכורסיא", "ואי זה מקום בינה"), עבודת ההתבוננות באלקות. לבעלי התשובה יש את היכולת להעלות את ניצוצות הקדושה מאומות העולם, ולכן הם ה'איום' על כל הקליפות שבעולם.

ערב רב, "כי רב הוא", לשון ריבוי. בעולם האצילות הצדיקים מועטים ("ראה הקב"ה שצדיקים מועטים"^ד), לעומת עולם הבריאה שהוא עולם הריבוי (רשות הרבים, ואילו עולם האצילות הוא רשות היחיד). ועוד, הצדיקים ממעטים את עצמם, לא רק במדת הענוה אלא

דהיינו הגרים להם יותר בנקל להעלות הניצוץ ממי שהוא צדיק מנעוריו. והנה זה הרשע בלק היה לו פחד מישראל מחמת שישראל בהליכתם העלו ניצוצות וזה הרשע היה שונא מאד להקדושה. וזהו הרמז ויקוצו מפני בני ישראל, שזה קץ בעיני אותו הרשע להיות ישראל. וזהו הרמז ויגר מואב מפני העם מאד, כי כל מקום שכתוב העם הוא הרמז על הערב רב הגרים שהיו בישראל. וזהו כי רב הוא, היינו הגרים שלא יעלו אותם כנ"ל, כי הם מסוגלים יותר להעלות הניצוץ. וזהו הרמז כלחוך השור את ירק השדה, כי הכלל נפש הגרים עלייתם עד עולם הבריאה וכן הוא בארבע יסודות שהצומח יש לו עלייה לחי הוא נגד עולם הבריאה. וזהו כלחוך השור כו', הרמז עליית עולם הבריאה.

ארבע המדרגות דומם-צומח-חי-מדבר הם כנגד אצילות-בריאה-יצירה-עשיה – העשב- הצומח הוא כנגד עולם היצירה, השור-החי האוכל את העשב הוא כנגד עולם הבריאה, והאדם האוכל את השור הוא כנגד עולם האצילות. השור בעולם הבריאה קרוב יותר לעשב ולכן הוא יכול לתווך ולהעלות את העשב לדרגת האדם.

באותה מדה, גרי-הצדק שייכים בכללות לעולם הבריאה, לעומת ישראל עצמם השייכים לאצילות, "אצילי בני ישראל"^ה. לכן הגרים קרובים יותר לאומות העולם, יש להם שייכות אליהם ומשום כך הם מסוגלים להעלות אותם! וזהו "ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא" – "העם" הם ערב רב, "כי רב הוא", והם מסוגלים להעלות את אומות העולם. הגרים מסוגלים לגרור עוד גרים, כאשר "מצא מין את מינו וניעור".

לשון בריאה, עולם הבריאה, כתובה בתחילת התורה "בראשית ברא", **ברא** = **גו. ישראל-אצילות גרי-בריאה** = **את השמים ואת הארץ, את השמים** היינו ישראל "ואת הארץ" היינו

ד ואצלנו: "ויקצו מפני בני ישראל". **בני ישראל** = 1890 = חשמל פנים ואחור (**ח חש חשמל חשמל שמל מל ל**). חשמל היינו העלם וגילוי (חש – שתיקה, העלם. מל – דיבור, גילוי), ישראל וגרים.

ה יוצא לח, ב.

ו "כי אתם המעט מכל העמים", "הממעטין עצמכם", דברים ז, ורש"י.

אברהם = אדם גר (אותיות **אבר־ברא = גר** ואותיות **הם = אדם**), "אתם קרויים אדם [דווקא הגר מגלה את האדם שבו]". ג פעמים אברהם רמז לשלש בחינות באברהם עצמו: הוא כהן, "אתה כהן לעולם"; הוא ישראל, האב הראשון של ישראל; והוא גר. בהמשך לזה: **ישראל גר = ג** פעמים **אברהם = "בצלמנו כדמותנו"**. "בצלמנו" בחינת ישראל (צלם אלהים" בשלמות), כדמותנו בחינת גר (המתדמה בקדושה לישראל).

שרה אמנו היא השותפה של אברהם לגיוה, ואף מבררת את מעשה אברהם וקובעת את מי ראוי לקבל ואת מי יש לגרש (והקב"ה מסכים ואומר "שמע בקלה"). כמו שבאברהם יש בחינת ישראל (כהן וישראל) ובחינת גר, כך בשרה: שרה לשון שררה, כמו ישראל ("כי שרית". וממילא "שמע ישראל" היינו "שמע בקלה" של שרה!), והיא גם גיורת ומגיירת. ורמזים: **גר שב** (גר ובעל תשובה כנ"ל) = **גרים רבים** ("ונלוו גוים רבים") = **שרה**.

אברהם נמצא 'ברקע' של "ויגר מואב". שהרי מואב הוא בן לוט, בן אחי אברהם, מבתו הבכירה. **לוט = מה = אדם־מאד** — היינו אותיות **מה** של אברהם, ורמוז כאן ב"ויגר מואב מפני העם **מאד**". אברהם הוא האב הראשון, והלעומת זה הוא **מואב** (כפירוש שמו: מאב). בפנימיות, אב היינו חכמה, "הוי' בחכמה יסד ארץ" — מכח החכמה נוסדת המלכות ("ארץ") ונעשים בעלי תשובה וגרים (הנאחזים במלכות).

גם בנטיה להסתפק בחלקם ולא מתכוונים להתפשט, להאיר ולקרב רחוקים. אבל ע"י עולם הבריאה יש ריבוי והתפשטות, עד "ונלוו גוים רבים [נוטריקון גרים] אל ה' ביום ההוא והיו לי לעם [כמו שאצלנו 'עם' היינו המתגיירים]".¹ ורמז יפה: **ונלוו גוים רבים אל הוי' ביום ההוא = ישראל!** וההמשך "והיו לי לעם" = **אור**. וביחד **אור ישראל**, הגרים הם האור של ישראל!

זהו היעוד המשיחי הרמוז בנבואת בלעם "דרך כוכב מיעקב... וקרקד כל בני שת" — ומפרש הקדושת לוי "לעתיד לבוא אז כל האומות ימליכו עליהם את השם יתברך [כפירוש רש"י לפסוק "שמע ישראל" שלעתיד לבוא יהיה אחד בפי כולם], "שת" לשון גילוי².

על הפסוק "בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב" יש שני פירושים³: רבי יוחנן מפרש "רחוק" הוא הצדיק שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא, ו"קרוב" הוא בעל תשובה שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנו. ורבי אבהו מפרש "רחוק" הוא בעל תשובה (שהיה רחוק והתקרבו), ו"קרוב" הוא הצדיק (ומכאן שבעלי תשובה גדולים מצדיקים). בפנימיות, אלו ואלו דברי אלקים חיים: לרבי יוחנן בעל תשובה נקרא קרוב כיון שהוא קרוב למקום אחיזת הניצוצות ("קרוב לדבר עבירה"), ולרבי אבהו בעל תשובה נקרא רחוק, רחוק מהאצילות העליונה. ודווקא מפני מקומו, הרחוק מאצילות וקרוב לקליפות, הוא יכול לקרב את הרחוקים!

אברהם ושרה

אברהם אבינו הוא היהודי הראשון, וגם הגר הראשון ("תחילה לגרים") והמגייר הראשון, "אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים". באברהם נעשה היחוד של גר וישראל, והרמז: **גר ישראל = ג** פעמים **אברהם**, כאשר

1 זכריה ב, טו.

2 קדושת לוי ד"ה דרך כוכב מיעקב, עיי"ש.

3 ברכות לד, ב.

4 י סוכה מט, ב.

קנאים ומנהיגים

ולדעת רבי יצחק, פינחס פעל מתחושת דחיפות להצלת העם, מסירות נפש למען הכלל (למעלה מכל חשבון).

ומה תגובת ההנהגה הרשמית? לפינחס מוענק 'אות הצטיינות', "הנני נותן לו את בריתי שלום". אמנם פינחס הזריז לא מתמנה למנהיג במקום משה, אלא יהושע המתמיד והמתון, אך הוא זוכה ל"ברית כהונת עולם". קנאות היא 'הוראת שעה' מובהקת ואינה מנהיגה בעת שגרה. אבל ההנהגה הקבועה יודעת להוקיר את מעשה הקנאות שמילא את החלל החסר והציל את המצב. הרגישות העמוקה לכבוד ה' ולהצלת העם, היא גרעין הקנאות הטהור שמבשר את הגאולה, "פינחס הוא אליהו"¹.

שלום אסיריך

כאן המקום להזכיר את 'האסירים הלאומיים' היהודים בימינו, אשר פעלו במקום שמערכות השלטון נהגו ברפיון ידיים חמור ומסוכן. אמנם "דרך המלך" לכתחילה היא מציאות של שלטון מתוקן, הפועל בתוקף ובאופן מערכתי-ממלכתי כנגד אויבי ישראל – אך בדיעבד יש להבין ולכבד את אותם יחידים שפיעמה בהם קנאותו של פינחס.

כשהיחיד במעשהו הציל את הרבים, בהחלט ראוי לתת לו צל"ש, ולא להתנכל לו. גם כאשר מתברר שמעשיו אינם רצויים, ואף מזיקים, יש לדעת להבחין בין אויב, הנלחם בעם ישראל, לאוהב, הפועל מתוך מניעים טובים, ולנהוג כלפיו בסלחנות בה מתייחסים לאח או בן ששגג, "נער ישראל וְאַהֲבָהוּ".

"וירא פינחס"². המצב היה מייאש: משה רבינו אמר לשופטים לעשות דין בחוטאים, אבל רפיון ידיים השתלט וראש החוטאים העז פניו לעיני כולם... במצב הזה קם פינחס ועשה מה שעשה.

ההנהגה הרגילה מסורה למערכת המשפט בכללים ברורים. גם בעבירות החמורות ביותר, אסור לפגוע בחוטא עד שיובא לבית הדין³. היחיד אינו יכול להיות השופט והמעניש, גם כשהחטא ברור כשמש (מלבד הגנה עצמית והצלת הנרדף⁴).

אבל לכל כלל יש יוצא מן הכלל. במקרים מיוחדים "קנאין פוגעין בו"⁵ כמעשה פינחס. הקנאי פועל בשעת מעשה ועל דעת עצמו, "הבא לימלך אין מורין לו"⁶ (והוא אף לוקח סיכון גדול), ורק לאחר מעשה מתברר האם הקנאות היתה במקומה ופעלה לטובה.

הקנאי 'עוקף' את הסמכות הרגילה: לדעת רב⁷, פינחס פעל מתוך נאמנות להלכה עצמה, אך לא בשליחות משה אלא לאחר נתנית מקום מצד משה. לדעת שמואל, פינחס לא שאל את משה, כי חילול השם דחה את הסמכות הרגילה.

נערך ע"י יוסף פלאי. לפי המאמר "וירא פינחס" בספר **מלכות ישראל**. ומאמר "הלכה ואין מורין כן" בספר **עץ פרי**.

א במדבר כה, זח.

ב רמב"ם הלכות רוצח פ"א ה"ה.

ג ראה רמב"ם שם ה"ו ואילך.

ד סנהדרין פא, ב.

ה סנהדרין פב, א.

ו סנהדרין שם.

ז וראה **הממד הפנימי** לפרשת פינחס.

ח פרקי דרבי אליעזר פמ"ז. בבא מציעא קיד, ב רש"י ד"ה לאו כהן.

הסיפור החסידי

האור החיים הקדוש | מזמור שיר ליום השבת

רבי חיים בן עטר, נודע על שם פירושו על התורה 'אור החיים' הקדוש, נולד בשנת תנ"ו בסאלי שבמרוקו לאביו רבי משה, ולמד תורה מפי סבו רבי חיים בן עטר 'הזקן'. נישא לקרובתו פאצוניה ועמד בראשות הישיבה בסאלי. כבר שם נודע כאיש אלקים קדוש, דרש בפני הקהל בקביעות והיה גבאי צדקה. מאחר ואשתו לא ילדה לו ילדים, נשא אשה שניה, אסתר, ושתי נשותיו חיו אתו עד סוף ימיו בירושלים. לאחר מסכת מחלוקות ורדיפות נגדו, עלה לארץ ישראל, כשבדרך עבר בליוורנו שבאיטליה, שם הדפיס את פירושו המפורסם על התורה וגייס תמיכה כספית לעלייתו ארצה ולכלכלת הישיבה שתכנן להקים. בסוף שנת תק"א הגיע עם תלמידיו לעכו שם הוקמה הישיבה בראשונה. הזמנתם של יהודי טבריה לקבוע את מושבו בעיר לא עלתה יפה, ולאחר תקופה קצרה של התיישבות בפקיעין עלו לירושלים בסוף שנת תק"ב, שם הוקמה ישיבתו 'מדרש כנסת ישראל'. כעבור פחות משנה נסתלק לבית עולמו בט"ו תמוז תק"ג ומנו"כ בהר הזיתים.

יכולתי להכניס אותך [היות וביתו של האור החיים היה בסך הכל חדר קטן, לא היה מקום לאדם נוסף במעמד כזה]. אבל היות ששבלת כל כך במשך שעה ארוכה, אפצה אותך קצת בזה שאספר לך דבר אחד שאני יכול לספר מדברי אליהו הנביא: בקבלת שבת, אחרי "לכה דודי", אומרים "מזמור שיר ליום השבת", ולפי הרבה מנהגים דווקא בפרק זה מקבלים את קדושת השבת ונאסרת המלאכה. כעת אמר לי אליהו הנביא, שיש לומר זאת בעמידה.

[מאמר מרדכי, מערכת "אור החיים" ה']

היום נוהגים במקומות רבים (גם בחב"ד) לומר בעמידה את המזמור, אך בזמן האור החיים הקדוש היה זה חידוש גדול. מה עניין העמידה דווקא בעת קבלת השבת? העמידה משויכת בקבלה לעולם האצילות, וגם בסדר התפילה של חול מכוונת תפילת העמידה לעולם האצילות. לכן, על פי "פשט הקבלה", עמידה בעת קבלת השבת מרמזת כי יש להגיע אז לאצילות. זאת משום שקדושת השבת היא מוחין דאבא, חכמה, ו"אבא מקנן

כשהגיע אור החיים הקדוש לירושלים עיר הקדש, קבע בה את בית המדרש הקטן שלו. שם הוא גר ולימד, ואפשר לראותו עד היום. פעם אחת בשבת קדש, בעת סעודה שלישית – רעוא דרעוין, האריך הצדיק לדרוש עד צאת השבת. התלמידים התפללו והבדילו ויצאו כולם, מלבד החיד"א, שהיה האחרון לצאת. היה אז אמצע החורף, וברגע שיצא מהדלת התחיל גשם זלעפות והחיד"א לא יכל ללכת ברחוב. החיד"א נותר עומד ליד הדלת של רבו האור החיים ולא העז לפתוח את הדלת ולהכנס בחזרה. כעבור שעה ארוכה פתח רבי חיים את הדלת וקרא לו להכנס. אחרי שהחיד"א נכנס והתיישב, בקש ממנו האור החיים את סליחתו, והסביר כי הסיבה שלא פתח קודם לכן הייתה כי מיד כשיצא החיד"א נכנס אליו אליהו הנביא. היו דברי סתר ביניהם, ולכן לא יכול האור החיים לפתוח את הדלת. ידעתי שכאשר נכנס אליהו החל גשם שוטף, אמר הצדיק. ויש קשר בין הדברים. ידעתי גם שאתה בחוץ, והצטערתי על שאתה נרטב, אך לא

עולם האצילות העליון הוא על זמני לחלוטין, והוא שורש הזמן שבעולמות הנמוכים יותר. ההמשכה מתחילת קו ימין לסופו, מחכמה לנצח, משמעה הארה שלמעלה מהזמן המאירה בתוך הזמן, היוצרת נצחיות כפי שאנו מכירים אותה: דבר הקיים לעולם ועד. אליהו הנביא, שחייו נצחיים אף הם, מגיע למי שמאירה אצלו בחינת ה"חיה" שבנפשו, השייכת גם היא לחכמה ולעולם האצילות (היחידה, הנעלית יותר, היא סוף עולמות האיך-סוף ותחילת עולם האצילות, השייכת לספירת הכתר). הסוד הפנימי של העמידה בקבלת השבת, אם כן, הוא להגיע לטעימת "מעין עולם הבא", מעין תחיית המתים והחיים הנצחיים. זהו "מזמור שיר ליום השבת, מזמור שיר לעתיד לבוא ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

באצילות".
אם להעמיק מעט: עמידה במקומות רבים פירושה נצחיות, עמידות וחוסר שינוי. "אני הוי' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם". גם על נס אסוך השמן של אלישע, עליו כתוב "ויעמוד השמן", אומרים חז"ל כי פרנס את משפחת האלמנה עד תחיית המתים – תכלית הנצחיות. עניין העמידה, אם כן, מקשר בין העולם הזה לעולם הבא, תחיית המתים הנצחית (גם השמן עצמו, מרמז על פי קבלה לפנימיות החכמה).
את הנצחיות בפני עצמה ניתן אמנם לשייך לספירת הנצח, אך בקבלה, המשמעות העיקרית של ספירה זו היא דווקא ניצחון. אל הנצחיות מגיעה ספירה זו רק לאחר הניצחון הגדול ביותר, ניצחון על מלאך המוות. לכך ניתן להגיע רק על ידי החכמה ש"תחייה בעליה", שורש הקו הימני של הספירות שתכליתו וסופו בנצח.

אנא אמלוך

בלעם מתנגד לכך שעם ישראל הוא העם הנבחר. לטענתו, היומרה של עם מסוים להיות עם נבחר מסכנת את שלום העולם כולו! רק הקב"ה יכול לומר "אנא אמלוך", אבל זה לא שייך בעולמנו שבו כל דבר הוא חלקי ומוגבל! אך האמת היא שהשורש של עם ישראל הוא ב"אור אין סוף", לפני כל הצמצומים, ולכן הם יכולים לייצג את הקב"ה בעולם הזה ולמלוך על כולם, כדי להיטיב ולגלות את אור ה'. אך כאשר בלעם נוכח לדעת שה' נמצא גם בתוך פיו הטמא, והופך את הקללה לברכה, הוא הבין שהצמצום אינו כפשוטו, ולכן עם-ישראל בעולם הזה זכאי וצריך להיות העם המיוחד, "עם לבדד ישכון".

[מעין גנים]

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מצוות להנאה

קרובת משפחתי מגלה בשנים האחרונות עניין מסוים ביהדות. היא נהנית לשמוע שיעורי תורה, לקרוא תהלים ואף ישנן כמה מצוות שחביבות עליה. מצד שני, היא מאוד נרתעת מחזרה בתשובה ואף קצת מזלזלת בזה. לדבריה, את המצוות שהיא מקיימת היא עושה כי זה מיטיב עמה והיא לא מחפשת מעבר לכך. אני מרגיש קושי גדול לעודד אותה ולהביע הערכה למעשייה הטובים במצב כזה, זה מצטייר לי כשקר. אמנם ידוע לי ש"מתוך שלא לשמה – בא לשמה", אך האם הכלל חל גם במקרה כזה?

מענה:

גם ודווקא במצב כזה צריך להאמין שמתוך שלא לשמה תבוא לשמה, וגם המצות כו' שהיא מקיימת להנאת עצמה יש להן ערך גדול ואין לזלזל בהן.

נסיון מר ולא נעים עם 'אנשי דת' שהיו שרלטנים לאורך כל הדרך, אך שמעתי המלצה חמה על הרב. אני מצרפת את שמי המלא, שמות הורי ותאריך ושעת הלידה שלי. אשמח אם הרב יוכל לבדוק לאור הנתונים הללו איך אפשר לעזור לי לצאת מן המיצר.

מענה:

לדעתנו אין לקבוע שום דבר ע"פ שם, תאריך לידה וכו'. ניתן למצוא בנ"ל רמזים יפים, אבל לא קביעה החלטית לגורל החיים של בן האדם. יתכן וזה היה סגנון ההתייחסות והדרך "לעזור" לך מצד אותם אנשי דת – כביכול – ולכן התאכזבת.

כלך מדרך זו! הכל תלוי במעשים טובים, תפלה ומציאת חברה וסביבה הכי טובה בין חסידים אמיתיים. בנוגע לשידוך, עליך לפעול בדרך הטבע דרך שדכנים הקשורים לחברה הטובה הנ"ל. יהי רצון שתבשרי בשורות טובות בקרוב.

עצה בנוגע לשינוי שם

עברתי חוויות לא קלות במשך חיי ולאחרונה החלטתי שאני מעוניין לשנות את שמי. אשמח לעצת הרב בבחירה בין השמות הבאים... בנוסף, יש לי קושי בכך שכאשר מתפללים עליי, מזכירים את שם אמי. מעולם לא היה ביננו קשר נפשי ולכן זה מוזר לי, האם יש לכך פתרון?

מענה:

אתה יכול לבחור בין השם השלישי והרביעי שהצעת, או לחבר את שניהם. בכל אופן, האמא היא תמיד אמא ותמיד צריך להתפלל עליך עם השם שלה.

רווקות מאוחרת ועצות מיסטיות

עברתי את גיל 40 ואני עדיין רווקה – מרגישה ש'הכל תקוע' בחיי. אני פונה אל הרב בתקווה שיעזור לי לשנות דברים בחיי. היתה לי התלבטות קשה, עקב

עֵקֶב וְיִשְׂרָאֵל

להחלפת בית המנוחה. בעוד הילד בוהה בחסר הבנה, אני קולט בשבריר שנייה, רץ לארגז הכלים, מוציא את מברג המבחן (טסטור) ומגיש אותו לאבא בהבעת נצחון. "ידעתי שאפשר לסמוך עליה, רזי", מחמיא לי אבא, בעוד אני מסמיק מגאווה...

למה אני מספר לכם על כך? לא כדי לגלות לכם כמה אני מכשר... היכלת שלי להבין מה שאבא שלי רצה והתפנו לומר גם בלי לשמע זאת בצורה מפרשת, קשורה לעבדה שאני הבן שלו, וזה כבר מחבר אותנו לנושא גדול ועמק בחסידות: שתי דרכים בעבודת ה'. שתי הדרכים משתקפות בשתי דמויות שונות – הבן והעבד.

עֵקֶב וְיִשְׂרָאֵל

נתבונן בשתי הדמויות: עבד הוא מי שמכר את עצמו, או שבית דין עשו זאת, לרשותו של אדון. מעתה הוא הופך מאיש עצמאי להיות משעבד לרבו,

בלק שזכר את שרותיו של הממחה מספר אחד בעולם, בלעם הרשע, כדי לקלל את עם ישראל. ה' באהבתו הופך את הקללה לברכה, ודוקא מפיו של אותו רשע אנו זוכים לשמע גלויים עמקים ביותר על מעלת נשמות ישראל ועל הגאולה העתידה.

אחת התופעות הבולטות בדבריו של אותו רשע היא פניו הכפול לעם ישראל. פעם אחר פעם הוא משתמש בזוג השמות **יעקב וישראל**, כמו בפסוק המכר "מה טבו אהליך יעקב משפנתיה וישראל". בדיקה זריזה תראה לנו שצמד השמות חוזר בברכותיו שמונה פעמים! הדבר אומר דרשני, וכך נעשה...

עֵלְיוֹת עַל בְּתוּכָהּ

"אה, הגעת בדיוק בזמן! אתה" יכול להביא לי בבקשה את ה... נו...". בדיוק נכנסתי הביתה כשאבא עומד על הסלם עם כלי העבודה ומנסה לבקש מהבן של השכנים להביא לו את הכלי החסר לו

לדעת – למה לעשות. למה? כי כן האדון רוצה וזהו. עליו להיות ממשמע, לתת בו אמון ולבצע את דבריו בדיוק כפי שנוצטוה, ביעילות ובזריזות.

כַּן חֲכָם וְלֹא חָא

כעת נפנה לדמות השנייה, לבן: גם בן טוב וְחָכָם מעגנו לבצע את דבריו של אביו, ובצורה הכי טובה שאפשר, אלא שאצלו מערכת היחסים עם אביו שונה בתכלית. בן העבד לרבו שורר יחס של יראה, ואילו הבן חש קרבה והזדהות גדולה עם אביו. את אהבת האב לבנו אי אפשר בכלל לתאר. הבן אינו מבצע את הוראות אביו רק מתוך הכנעה ופחד אלא מתוך רצון טוב ושתבות. הוא מרגיש בביתו.

יותר מכך, הבן מרשה לעצמו לפעמים לחרג משורת הדין ולעשות עבור אביו גם פעולות שלא נצטוה עליהן במפורש. למה? כי הוא ואביו הם דבר אחד, הם 'באותו ראש'. הוא יכול לשער מה אבא אוהב ומה ישמח אותו. איך אומרים? הוא 'מגדיל ראש'. ואם יטעה? גם זה לא נורא, הרי הכל נשאר במשפחה. האם אבא יפסיק להיות אבא שלי? במקרה הצורך יחלץ הבן לעזרת אביו ועד שישליך את חזיו מנגד עבורו.

אִם כְּפִנְיָם אִם כְּלִבָּבָם

כפי שביטח כבר הבנתם, דמויות הבן והעבד הן בעצם שתי דרכים בעבודת

לגור בביתו, ולבצע את כל הוראותיו ופקודותיו. כל סכום שירויח מיגיעתו יגיע לידי שרבו. מדוע עושה זאת העבד לעצמו? האם רק בגלל שחסר לו כסף הוא מעדיף לותר על חרותו וחרות משפחתו? פנראה שלא. איך אני יודע? כי אם הבעיה הייתה רק הכסף שחסר לו אני מניח שהיה יוצא לשוק, מחפש ומוצא עבודה ומרויח את שכרו בכבוד. אלא מה? זו בדיוק הבעיה שלו. הוא יודע שעבורו חפש הוא נזק כי הוא לא יודע לנהל לעצמו ולמשפחתו חיים תקינים. למשל, יש אנשים, לא עלינו, שהתרגלו לשתיה של משקאות חריפים בכמויות גדולות עד שהתמכרו לכך. אתם זוכרים מפורים איך נראה מי ששתה כוס הגונה? תתארו לכם אדם שאצלו כל ערב נראה כן. אתם חושבים שיוכל לדאג לילדיו או לקום למחרת בבקר לעבודה?

זו הסבה שאדם כזה מוכר את עצמו לעבדות. הוא בא ואומר: "רבותי, אני צריך עזרה. אני לא מסגל לנהל את חיי בעצמי, מישהו מבחין חייב לעזור לי לצאת מחיי ההפקרות ולהעלות אותם על מסלול חיים מתקן". באשר יבנס העבד לרשותו של האדון ויתמסר אליו, והפונה היא לאדון צדיק שבאמת רוצה לעזור לו, יוכל האדון לספק לו מסגרת נאותה שתכון אותו. הוא יאמר לו בדיוק מה לעשות, איך לעשות, מתי לעשות וכמה לעשות. דבר אחד לא חייב העבד

יעקב וְיִשְׂרָאֵל

כָּבֵד נחשֶׁתָּם? צָמַד השּׁמוֹת שְׁמִשְׁתַּמֵּשׁ בוֹ בלעם הרשע, יעקב וישראל, מבטא את שתי דרכי העבודה. יעקב הוא שמו של היהודי היורד בעבודתו בעולם עד למטה, עד העקב, כעבד העושה את מלאכתו של רבו בהכנעה. "אל תירא עבדי יעקב". ישראל הוא שמו של היהודי שעבודתו את ה' היא מתוך הזדהות ותענוג, ושמו – ישראל אותיות שִׁירָאֵל – מבטא את נעימותה. מה מבין השניים עדיף?

בחסידות מבאר שישנה מדרגה שלישית, שאינה עבד ואינה בן, אלא בעצם שלובם של שני ההפכים יחד – "בן שונעשה עבד". כאשר אני עובד את ה' מתוך הזדהות מלאה, אני מגיע בסופו של דבר להפכה עוד יותר עמקה: גם לאחר כל ההשגות שלי איני יודע כלום ואני עובד את ה' כעבד. עבד מסוג זה אינו העבד הפשוט, אלא עבד שזוכה לתאר "עבד נאמן", שיש לו התמסרות כבו לאביו. כאשר ה' מונה את מעלותיו של משה רבינו הוא מכנה אותו בכנוי זה – "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא".

שְׁנוּזָה להיות עבדי ה' ובניו כְּאָחַד!
שֶׁבֶת שְׁלוֹם וּמְבֻרָךְ!

52

ה' – "אם כְּבָנִים אִם כְּעֲבָדִים". הבסיס לעבודת ה' של כל יהודי הוא עבודת עבד. עלי להתמסר לה' ולקבל על עצמי לבצע כל מה שיאמר לי לעשות. זו קבלת על פשוטה, והיא קומת הבסיס לכל הקומות שארצה לבנות מאחר יותר על גבה.

שָׁלֵב ב' בעבודת ה' הוא עבודה מתוך הזדהות ואהבה, כפי שנוהג הבן עם אביו. חשוב לי להבין את הטעמים והסבות, משום שאני רוצה להזדהות, לפעל מתוך חשק ותענוג, ואפלו לעשות לפני משורת הדיו, מעבר למה שנתבקשתי.

בחסידות מבאר, שיש בכל אחת מן הדרכים יתרון שאלו בחברתה. היתרון הגדול בעבודת העבד הוא הנאמנות. עבד ה' מגלה פחות של אמונה המאפשרים לו ללכת אחרי ה' בתמימות ולבצע בדיוק את מה שצריך. כך בטוח העבד שאינו מזיף ושאינו פועל רק מתוך מניעים אישיים לטובת עצמו. בקצור: מחיבות!

לעמת זאת, יתרונו של הבן הוא בעמק ההזדהות שלו עם ה'. "חביבים ישראל שנקראו בנים למקום", "בני בכרי ישראל". ה' יתברך אינו מענין רק בתוצאות היבשות, שנעבד אותו כמו מכונה אוטומטית. הוא רוצה את הכוונה, את הלב והמוח שלנו.

מהי למדנות חסידית?

ה'מתנגדים' טענו כי חסידות ולמדנות אינן דרות בכפיפה אחת. הרי החסידים מתמסרים לעבודה שבלב, משלבים בסדר יומם תפלה באריכות, שלבי הכנה לכל פעולה של עבודת ה' וגם זמן לניגונים חסידיים ולהתוועדות מרעים – מתי, אם כן, יוכלו לעסוק בתורה? יתר על כן, התורות החסידיות נתפסות בעיניהם כ'ווארטים' שנועדו לעודד ולשמח יותר, גם על חשבון הבנת פשוטם של דברים, ובוודאי שאין בהם העמקה. את הטענות הללו מפריכות בקלות העובדות – צדיקי הדורות שהיו גדולי הפוסקים בדורם, ראשי ישיבות ומורי-הוראה חסידיים למאות ואלפים ורבבות בחורי ישיבה ובעלי-בתים תופסי תורה במשך כל הדורות, לצד לימוד חסידות מעמיק ושיטתי. אך אחרי הפרכת הטענות על כך שהחסידות פוגעת בלמדנות, נותר מקום לשאלה הפוכה – מה יתרונותיו של הלמדן החסידי על זולתו? מהו הערך-המוסף הישיר שמעניקה החסידות ללימוד התורה? החסיד רוצה שה"נשמתא דאורייתא" תאיר בגלוי גם ב"גופא דאורייתא": נשמת התורה היא המגמה הפנימית שלה – החסיד מחפש את הרוח הכללית הפנימית, שצריכה להתבטא בכל הפרטים וגם להפוך את כל העיונים והדקדוקים המופשטים לבעלי השלכה קיומית ומעשית בחיי היום יום. נשמת התורה כוללת גם דפוסי חשיבה, מבנים פנימיים בהם מתגלה ה', וכשהחסיד משתמש בהם כדי להעמיק גם בגוף התורה מתחדשים אין-ספור חידושים עמוקים, הפרטים מתלכדים ל'פרצוף' מרהיב והתורה מראה פנים מאירות, שמחות ומסבירות. השיעור העיקרי השבוע בחוברת הוא המחשה יפהפיה לדרך הלימוד האמורה, כשהעיסוק בכלל "אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך" נעשה לאור המגמה הכללית של התמסרות לזולת אליה מחנכת התורה, מסדר את הדוגמאות הרבות שיוצאות מן הכלל לפי מבנה עשר הספירות ונעשה לקיומי מאיך-כמוהו, בחיי הפרט והכלל.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לקול הלשון:

חייג 6761* ואז 7* והקש את הקוד הבא - 951105

